

JMG

Kandidatuppsats i journalistik

2023-01-05

Institutionen för journalistik,
medier och kommunikation

www.gu.se/jmg

Svara på frågan!

En samtalsanalytisk studie om intervjutekniker i
Agenda och 30 minuter

Författare: Elin Dahlström, Laura Vandelin, Tove Mattsson

Handledare: Mats Ekström

Kursansvarig: Elena Johansson

GÖTEBORGS UNIVERSITET
JOURNALISTIK, MEDIER OCH KOMMUNIKATION

Förord

Vi vill tacka alla som har hjälpt oss i vårt arbete med den här uppsatsen. Ett extra stort tack till vår handledare Mats Ekström för all stöttning, dina kloka insikter och råd. Det har varit ovärderligt. Tack till SVT:s Cecilia Bodström och tidigare ansvarig utgivare Eva Landahl som tog er tid och berättade hur ni har arbetat med Agenda och 30 minuter genom åren.

Göteborg januari 2023 Laura, Tove och Elin.

Abstract

Title: Answer the question! - A Conversation Analytical Study of interview techniques in the program Agenda and 30 minutes.
Authors: Elin Dahlström, Laura Vandelin och Tove Mattsson
Level: Bachelor thesis in Journalism
Term: HT 2022
Supervisor: Mats Ekström

This article investigates how the three different interview techniques mirroring, hypothetical questions and multiple questions directly following each other, which are not commonly associated with standard journalist practice, are used and met in political interviews. Using Conversation Analysis, the interview interaction consisting of the institutional genre, political interviews, is analyzed. The specific interviews chosen for investigation are taken from two different Swedish interview programs, Agenda and 30 minutes. Both programs are between a journalist and a Swedish politician, broadcasted in 2022 on Swedish Television (SVT). Previous research has shown that both hypothetical questions and multiple questions directly following each other are rarely recommended in journalistic interviews. However, the authors argue that these three interview techniques result in both pros and cons in how the interview develops and whether the journalist's question is being answered by the politicians or not. The study shows that politicians tend to question the premise of the question when both multiple questions directly following each other and hypothetical questions are used, which impairs the chances of the question being answered. Mirroring, which is originally a technique used in psychotherapy, is in a journalistic context mainly used as a way of questioning the politician's answer. The combination of an interruption and a repetition of the politician's statement is also done with the aim of persisting with what the politician said previously. However, when the interviewed politician agrees with the premises of the question, all three techniques tend to result in evolved and detailed responses.

Keywords: Political interview, Conversation Analysis, Interview techniques, Interaction.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Syfte	2
1.3 Frågeställning	3
2. Tidigare forskning	4
2.1 Politikerintervjuer	4
2.2 Intervjutekniker	5
2.2.1 Frågan och dess svar	6
2.2.2 Aggressiva och polära frågor	7
2.2.3 Öppna frågor	8
2.3 Live-intervjuer	9
3. Teori	10
3.1 Politiska intervjuer	10
3.1.1 Journalisten roll	11
3.2 Teoretiska utgångspunkter	11
3.3 Samtalsanalys som teori	12
3.4 Begrepp inom samtalsanalysen	12
3.4.1 Utformning av turer	12
3.4.2 Avbrott och överlappning	13
3.5 Uppsatsens intervjutekniker	13
3.5.1 Spegling	13
3.5.2 Flera frågor i samma tur	14
3.5.3 Hypotetiska frågor	14

4. Metod	15
4.1 Samtalsanalys som metod	15
4.2 Metoddiskussion	16
4.2.1 Metodproblem	16
4.2.2 Reliabilitet och validitet	17
4.3 Transkribering	18
5. Material	19
5.1 Urval	19
5.2 Tillvägagångssätt	20
5.2.1 Val av intervjutekniker	20
5.3 Beskrivning av material	22
5.3.1 De transkriberade intervjusekvenser i analysen	22
6. Resultat och analys	24
6.1 Spegling	24
6.1.1. Intervju 1	25
6.1.2 Intervju 2	26
6.1.3 Intervju 3	28
6.1.4 Resultat	29
6.2. Fler frågor i samma tur	30
6.2.1 Intervju 4	30
6.2.2 Intervju 5	32
6.2.3 Intervju 6	33
6.2.4 Resultat	35
6.3 Hypotetiska Frågor	35
6.3.1 Intervju 7	35

6.3.2 Intervju 8	37
6.3.3 Intervju 9	39
6.3.4 Resultat	41
7. Slutsats och diskussion	42
7.1 Slutsats	42
7.2 Diskussion	44
7.3 Förslag på framtida forskning	44
8. Referenser	46

1. Inledning

“Politiker svarar aldrig på frågan”. Påståendet har kommit att bli en vanlig uppfattning hos såväl allmänheten som inom journalistkåren. Utan att rakt kunna hänvisa till systematiska studier tror vi oss kunna påstå att det finns en negativ uppfattning om politikernas agerande i intervjusituationer: de smutskastar andra, undviker frågan och pratar för egen vinning (Harris, 1991, Bull och Mayer, 1993). Men hur medskyldig är journalisten till det här problemet? I den här studien ämnar vi skifta fokus från politikernas agerande i intervjuer till att istället analysera den journalistiska professionens intervjutekniker och hur de i sin tur påverkar politikernas svar.

Intervjutekniker har utvecklats när journalister behövt omvärdera sina förmågor att intervjua politiker. Politikernas roll i medielandskapet har därmed förändrats vilket lett till att både politiker och journalister tvingats förändra sitt förhållningssätt i intervjuer (Clayman & Heritage, 2002a). För journalisten har intervjusituationen med politiker kommit att bli en ständig balansgång mellan två uppdrag: att ställa makthavare till svars och samtidigt tillhandahålla information till allmänheten – information som behövs för att människor ska kunna bilda sig en uppfattning om viktiga samhällsfrågor (Weibull & Wadbring, 2014, 30).

Metoden som kommer tillämpas för att besvara frågorna i studien är en samtalsanalys. Den detaljerade samtalsanalysen är *ett* sätt att studera intervjuens strukturella villkor och utfall (Corner 1999; Ekström, 2000). Till skillnad från ett vardagligt samtal är intervjun en institutionell interaktion där aktörerna företräder verksamheter eller institutioner och har på förhand överenskomna roller och en specifik uppgift eller mål med samtalet. Genom samtalsanalyser kan vi upptäcka dessa strukturer och mekanismer som är grundläggande för intervjuens utfall.

Genom detaljerade analyser av journalisters intervjutekniker och frågekonstruktioner kan vi förstå hur makt utövas och förhandlas i politiska intervjuer (Clayman & Heritage, 2002). Inför partiledarintervjuer lägger redaktionerna ett omfattande arbete på att förbereda de frågor som ska ställas. Inte bara ämnesområden utan även exakta formuleringar (Ekström et al., 2012). Vilket inte är konstigt - det är med frågorna som journalisterna kan påverka samtalet och styra det på olika sätt. Frågor skapar inte bara en förväntan om ett svar utan också en särskild handling: ett besked, en förklaring, ett ja eller ett nej.

1.1 Bakgrund

Politiker undviker ofta att svara på den frågan som ställs under intervjuer. De försöker även utnyttja intervjusituationer i hopp om att framföra sina egna åsikter (Harris, 1991, Bull & Mayer, 1993). Under intervjusekvenserna som analyseras i den här studien, har sådana tendenser märkts av. Vi har valt att lyfta problematiken och inte bara rikta kritik mot politikerna utan se det ur ett annat perspektiv och vända på frågan. Kan det vara så att de att

finns brister i journalisters intervjutekniker som inte alltid gör det möjligt för politiker att svara på frågorna som ställs?

Journalister använder sig av olika tekniker i sina samtalsturer för att få intervjupersonen att besvara det som efterfrågas där det primära syftet inte alltid är svar på frågan (Eriksson, Larsson & Moberg, 2013). Det kan vara så att journalisten också använder intervjutekniker för att i första hand uppnå något annat som att ifrågasätta, kritisera eller uppmärksamma publiken på något politiken gör, även om frågan blir obesvarad. För att undersöka problematiken kommer vi i en samtalsanalys analysera olika intervjutekniker: spegling, flera frågor i samma tur och hypotetiska frågor. Samtliga intervjutekniker har valts i den här studien då de är olika sätt han förstås som okonventionella och problematiska. I tidigare forskning har teknikerna hypotetiska frågor och flera frågor i samma tur kritiserats för att dels inte generera svar. Det har tidigare inte forskats på spegling i journalistiska sammanhang. Däremot är det en framstående teknik inom bland annat psykoterapi och polisförhör där syftet är att få den intervjuade att berätta mer och utveckla sitt svar. Spegling är därför användbar i politikerintervjuer där den kan öppna upp och skapa samtal som blir mer intressanta för publiken att ta del av än den mer konfrontativa intervjun. (Se teoriavsnitt: 3.0).

Studien bygger på material från två av public service stora flaggskepp: *30 minuter* och *Agenda*. Programmen leds av Sveriges främsta erfarna, oberoende journalister som bland annat håller i politikerdebatter och intervjuer. *Agenda* och *30 minuter* är det idag främsta och mest renodlade politikerfokuserade tv-programmen som sänds i Sverige. I ett möte med SVT:s Cecilia Bodström och tidigare ansvarig utgivare Eva Landahl framkom att de ständigt jobbar med att förbättra sina intervjutekniker och att spegling var en teknik som de senaste åren introducerat som ett sätt att komma bort från en konfrontationsorienterad intervju som allt oftare kritiserats för att inte vara givande ur publikens perspektiv.

Agenda är ett fördjupande samhällsprogram som leds av en programledare och journalist där politiker och andra makthavare får komma till tals under programmet genom en intervju. Programmet är direktsänt och hade sitt första avsnitt år 2001 och har flera olika programledare.

30 minuter hade sin premiär i oktober år 2021 och är, som namnet antyder ett program där journalister under en halvtimme intervjuar makthavare och söker svar på aktuella frågor. Den mest förekomna journalisten som intervjuade politikerna och andra makthavare är Anders Holmberg men även Anna Hedenmo förekommer som programledare.

1.2 Syfte

Syftet med uppsatsen är att kvalitativt identifiera och analysera journalisters olika intervjutekniker och praktiker i programmen *Agenda* och *30 minuter*. Detta för att förstå om det finns brister i hur journalister formulerar frågorna samt hur intervjuteknikerna påverkar i vilken grad politikerna svarar på frågan. Genom att jämföra olika tekniker undersöker vi eventuella mönster som finns mellan intervjuteknikerna och politikernas svar.

Intervjuteknikerna är spegling, frågor i samma tur och hypotetiska frågor. Alla tre intervjutekniker är okonventionella principer och problematiska. Hypotetiska frågor och flera frågor i samma tur har tidigare ifrågasatts av forskning medan spegling inte uppmärksammats i journalistiska intervjuer, och är därför intressanta att undersöka.

1.3 Frågeställning

- 1) På vilka sätt används följande intervjutekniker av journalisten i programmen *Agenda* och *30 minuter*:
 - a) Spegling
 - b) Flera frågor i samma tur
 - c) Hypotetiska frågor
- 2) På vilka olika sätt hanteras intervjuteknikerna (a-c) av politikerna i sina svar?
- 3) Hur påverkar journalisternas tekniker i vilken grad politikerna svarar på frågorna?

2. Tidigare forskning

Kapitlet syftar till att ge en översikt av tidigare forskning inom området. Avsnitten behandlar politikerintervjuer och hur de har utvecklats över tid samt hur olika intervjutekniker används i intervjusammanhang med politiker och journalister. Dessutom diskuteras live-intervjuer och hur de skiljer sig från intervjuer som inte är direktsända och vad de har för påverkan.

2.1 Politikerintervjuer

Intervjuer som genomförts av journalister har inte alltid sett ut som det gör i dag (Clayman, 2001; Clayman, Elliot, Heritage & McDonald, 2007). Under 70-talet utvecklade Sverige, liksom andra länder, en mer kritisk och aggressiv journalistik som medförde att journalisterna regelbundet började avbryta politikerna under intervjuer, samtidigt som politikerna avbröt mer sällan (Ekström, 2013).

Under många år har politikerintervjuer analyserats (Clayman & Heritage, 2002a; Ekström, 2013; Clayman, Elliot, Heritage & McDonald, 2007; Clayman, 2001) och visat att politiker har ett regelbundet mönster av att ofta inte svara på frågor (Clayman, 2001). Det medför att delar av allmänheten har en negativ bild av hur politiker agerar i intervjuer (Ekström, 2001). Politiker undviker ofta att besvara frågor och utnyttjar intervjusituationen för att framhäva sin egen politik och smutskasta politiska motståndare (Harris, 1991; Bull & Mayer 1993). I andra intervjuer ser man hur politiker gärna undviker frågor som rör deras personliga handlingar och som kan missgynna dem i en valrörelse (Clayman, 2001).

Ekström (2007) har gjort studier av interaktionen mellan journalister och politiker inom den journalistiska praktiken. Denna interaktionsform är av institutionell karaktär och kan ses som en symbol för makten inom den moderna journalistiken (Ekström, 2007).

Enligt Heritage & Clayman (2010) och Thornborrow (2002) kan man se den journalistiska intervjun som ett institutionellt samtal i den meningen att det sker i ett institutionellt sammanhang. TV-journalistik genomförs dels genom samtal där de som intervjuas fungerar som företrädare av olika organisationer och dels genom att intervjuer i sig är en del av den institutionaliserade verksamheten. Ekström (2001) utgår från tidigare bestämda deltagarroller där det är viktigt att de olika deltagarrollerna, det vill säga intervjuare och den som blir intervjuad, har rättigheter och skyldigheter i samtalen som hålls.

När politiker framträder i medierna sker detta i stor utsträckning inom ramen för intervjuer. Inför partiledarintervjuer ägnar programledaren, tillsammans med redaktionerna, omfattande förberedande arbete åt de frågor som ska ställas, inte bara aktuella ämnen utan exakta formuleringar (Ekström, M., Eriksson, G., Johansson, B., Wikström, P., 2012). Det är relevant eftersom det är med frågorna som journalisterna kan påverka samtalet och ges möjlighet att styra dem i tänkta riktningar. De sätter både agendan för ett samtal och anger vad samtalet kommer handla om. Det skapar inte bara förväntan om ett svar i största

allmänhet utan en särskilt handling: ett besked, en förklaring, ett löfte, ett nej eller ja och så vidare (Ekström, 2013).

De förberedda frågorna kan vara mer eller mindre öppna respektive styrda för ett specifikt ändamål. I politiska intervjuer används även kunskapsfrågor för att testa om politikerna känner till sådant som de förväntas känna till (Clayman & Romaniuk, 2011). De förmedlar olika antaganden och beskrivningar som den svarande har att förhålla sig till (Ekström, 2009) och uttalar sig också (såväl implicit som explicit) om den svarande. Med dessa medel skapar programledaren även kommunikativa konflikter för den intervjuade. Ja/nej-frågor är kanske de mest uppenbara och betyder att politikern, med antingen ett ja eller ett nej, bekräftar ett antagande som det finns skäl för den svarande att inte ställa sig bakom. Med tanke på att frågor skapar olika situationer för den intervjuade, genom att i varierande utsträckning vara utmanande och kritiska eller öppna, har forskare ställt sig frågan i hur stor utsträckning utfrågningar ger liknande villkor för olika politiker (Esaiasson & Håkansson 2002; Ekström et al., 2012).

Går det att se att företrädare för vissa politiska riktningar granskas hårdare än andra? I en presenterad studie som baseras på analyser av frågekonstruktioner, jämförs Sveriges Televisions utfrågningar med partiledarna under tre efterföljande valrörelser (Ekström et al., 2012). Studien visar betydande skillnader mellan olika intervjuer där några utfrågningar har betydligt större andel kritiska och ansvarsutkrävande frågor än vad andra har. Ingen systematisk skevhet, där vissa partier kontinuerligt utsätts för tuffare intervjuer år efter år, kunde dock påvisas i studien. Det är inte heller någon systematisk skillnad mellan oppositionen och regeringspartier (Ekström et al., 2012).

Det har tidigare visats att journalisten är den av parterna som tenderar att avbryta mest frekvent i en politikerintervju, som ett sätt att visa åskådarna att de ställer politikerna till svars (Eriksson, Larsson & Moberg, 2013). Att journalisten avbryter politikern kan ge ett fientligt intryck och stämmer överens med bilden av journalisten som en ifrågasättande aktör. Avbrott kan användas som en strategi av journalisten i syfte att hindra politikern att styra agendan genom långa monologiska svar. Även politiker kan använda sig av avbrott, men då som ett sätt att bemöta kritik eller ta plats i interaktionen (Eriksson, Larsson & Moberg, 2013).

2.2 Intervjutekniker

De vanligaste skälet till att intervjuer går snett tycks vara att villkoret på frågan som journalisten ställer inte godkänns av politiken, den så kallade premissen för frågan (Häger, 2021). Ett exempel på när premissen inte godkänns är när tidigare statsminister Göran Persson intervjuades i valrörelsen 2006 och fick frågan (M. Ekström, personlig kommunikation, 1 sep 2022)

Journalisten: Men två av tre kvinno:r sa i en SIFO undersökning förra

veckan att dom inte har förtroende för dig. Vad tror du det beror på?

Göran Persson: Ja, jag törs inte diskutera opinionsundersökningar överhuvudtaget.

Skulle politikern besvara frågan hade det inneburit att han också godkände premissen för frågan – att 66 procent av kvinnor inte har förtroende för honom. Därför undviker han att besvara frågan.

De finns studier som visar att politiker undviker att svara på frågor i högre utsträckning än intervjupersoner i andra diskurser och sammanhang som domstolsförhör, polisutfrågningar och intervjuer med patienter i medicinska situationer (Harris, 1991). Samtidigt visar en analys av tv-programmet *Speciellt*, som intervjuar så väl politiker som journalister, forskare och tjänstemän ett annat resultat (Ekström, 2001). I resultatet framgår att politiker inte alls svarar mer undvikande än andra professioner.

Ekström (2001) menar att det snarare är andra faktorer som avgör varför en fråga besvaras eller inte, som diskursen med tillhörande frågor och vilken kontext intervjun utspelar sig i. Inte minst i live-intervjuer. Skillnaden har, enligt Ekström (2001) inte att göra med vem som intervjuas utan snarare hur frågorna ställs i olika sammanhang. Det kan förklara varför skillnaden i Harris studie var så stora mellan politikerintervjuer och mellan en psykolog och klient i ett terapeutiskt sammanhang. Skillnaderna i hur olika grupper svarar på frågor i olika miljöer kan ge ledtrådar om förbättringspotential i journalisters intervjuteknik mot politiker.

2.2.1 Frågan och dess svar

Fråga och svar är i väl symbios med varandra. Frågor skapar förväntningar och en särskilt situation som den svarande har att hantera. En fråga kan både sätta agendan för ett ämne och en handling. Den kan ge förutsättningar utifrån frågan och vad den ger för gemensam utgångspunkt samt ge preferenser för vissa svar (Clayman & Heritage, 2002a). Frågornas svar kan ta sig uttryck genom att vara:

- a. Konforma (ja/nej fråga besvaras med ja eller nej)
- b. Utvecklade (t ex ja/nej fråga besvaras med nej + förklaringar)
- c. Undvikande (t ex indikera att man svarar genom att t ex upprepa ord från frågan men sedan omformulera frågan och ge svar på en delvis annan fråga, skifta agendan)

Intervjupersonen kan också välja att utmana frågan genom att:

- a. ifrågasätta påståenden/antaganden i frågan, eller
- b. annonsera ett icke svar mer eller mindre vänligt/ursäktande eller antagonistiskt.

För att förstå politikernas svar behöver man förutom att se om frågan besvaras eller inte, gå djupare och förstå på vilket sätt den svaras på. Enligt Harris (1991) och Clayman (2001)

undersöker man detta i första steg genom *svar*, *undvikande svar* och *utmaningar*. Svar handlar både om direkta svar och svar som inte är helt fullständiga, exempelvis genom att den som får frågan bara svarar på en av två frågor. Det rör sig också om implicita svar, det vill säga underförstådda. Undvikande svar rör sig om sådana svar som kan låta som ett svar men i verkligheten snarare besvarar en fråga som inte ställts eller endast delvis svarar på den fråga som ställts. Svaret blir ofullständigt och leds in av den intervjuande på ett annat spår (Greatbatch, 1986).

Resultatet av att frågan inte besvaras, gör att det blir ett icke-svar där den intervjuande utmanar frågan på ett explicit sätt. Ett undvikande eller utmanade svar är ett sätt man kan hantera en polär fråga på där man inte vill svara antingen ja eller nej (Ekström, 2009). Ett ytterligare sätt där den intervjuade inte svarar på frågan är att avbryta den personen som intervjuar (Schegloff, 1987).

2.2.2 Aggressiva och polära frågor

Aggressiva frågor kan om de används med måtta fungera som ett precisionsverktyg. Frågorna stänger in intervjupersonen i ett rum med bara två utgångar: ja eller nej. Risken om den här typen av frågor används för ofta, är att den intervjuade blir passiv medan intervjuaren blir dominant (Røe, 1999).

Clayman & Herritage (2002b) har brutit ner fenomenet aggressivt ifrågasättande till fem stycken kategorier: *Initiative*, *directness*, *assertiveness*, *adversialness* och *accountability*:

1. *Initiative* handlar om i vilken utsträckning journalisten är drivande snarare än passiva i sina frågeställningar.
2. *Directness* syftar på om hur rak journalisten är i sina frågor snarare än försiktig.
3. *Assertiveness* behandlar huruvida frågan inbjuder till ett visst svar och inte behöver vara neutrala utan snarare åsiktsfulla. Det här är tydligt i negativt ställda frågor som "är det inte så?".
4. *Adversialness* om i vilken utsträckning journalisten driver en agenda i opposition mot den intervjuade och det som denne företräder. Tex när journalisten antyder att politiken har gjort fel eller säger en sak men menar något annat.
5. *Accountability* i vilken utsträckning frågorna ber presidenten att rättfärdiga för sina handlingar (Clayman et.al., 2002b).

Tre av kategorierna syns i de valda intervjuteknikerna (spegling, flera frågor i samma tur och hypotetiska frågor). Därmed redogör vi mer ingående för hur *initiative*, *directness* och *adversialness* kan komma till uttryck i intervjusammanhang.

Initiative handlar om i vilken utsträckning journalisten är drivande snarare än passiva i sina frågeställningar. Detta kan göras genom olika sätt till exempel att journalisten tar initiativ

genom att inleda frågorna med påståenden. De kan också ställa flera frågor i samma tur eller ställa följdfrågor (Clayman et.al., 2002b).

Directness syftar på hur rak journalisten är i sina frågor snarare än försiktiga när de ställer sina frågor. Journalisten inkluderar även sig själv i de frågor den ställer till exempel “*jag undrar*” eller “*kan jag fråga*”. Detta gör att journalistens fråga kan fungera som ett tillstånd att få gå vidare i intervjun eller att den åberopar innan de inleder den egentliga frågan. I denna kategori ingår också *indirectness* som går ut på att intervjupersonen utgår från den intervjuade exempelvis “*kan du berätta*” (Clayman et.al., 2002b).

Den fjärde kategorin *adversarialness* handlar om i vilken utsträckning frågor driver en agenda i opposition till politiken. Detta görs genom antingen vad som sägs innan frågan ställs eller i frågan som helhet. Frågorna räknas som motstridiga ifall den kritiska hållningen syns i frågan (Clayman et.al., 2002b).

Polära frågor brukar börja med ett verb: “Gjorde Socialdemokraterna rätt 2015?”, “Är ett Natomedlemskap nödvändigt?”, “Blev budgetförslaget som du tänkt dig?” Sådana frågor kräver att svararen antingen bekräftar eller dementerar, svarar ja eller nej (Häger, 2015).

2.2.3 Öppna frågor

Frågor av öppen karaktär efterfrågar, till skillnad från en slutna fråga en förklaring eller utveckling i svaret. De börjar ofta med frågeorden: *Hur? Vad? Varför?*. Öppna frågor ger i regel betydligt utförligare svar än klassiska ja- och nejfrågor och kan därmed sägas ge mer information utöver det som redan efterfrågas i frågan (Häger, 2021, intervjuteknik).

En nyckel för att få fram användbara svar är att ställa frågor som bäddar för enkla uppföljningsfrågor som exempelvis “Hur menar du nu?” eller “Vad menar du nu?” (Häger, 2015). En “hur”- eller “vad”-fråga gör att intervjupersonen försöker förklara en gång till fast bättre, kortare och mer konkret. Den ger möjlighet till intervjupersonen att utveckla och fördjupa sitt resonemang (Häger, 2021).

I handböcker om intervjutekniker förespråkas öppna frågor eftersom den intervjuade får beskriva med egna ord utan att styras av intervjuarens tolkning eller föreställning (Häger, 2021). Samtidigt visar forskning att slutna frågor är vanligare både i vardagssamtal och intervjuer (Ekström & Larsson, 2010). Hur kommer det sig? Jo, bland annat för att slutna frågor föreslår något som den svarande kan bekräfta (Häger, 2021). Samtidigt som öppna frågor kan få fram ny information som intervjuaren sedan kan fördjupa med inlyssnande följdfrågor.

2.3 Live-intervjuer

Live-intervjuer är organiserade för en publik som inte är direkt fysiskt närvarande. Avståndet mellan de medverkade i intervjun och tv-tittarna hanteras genom att på olika sätt involvera och adressera den icke närvarande publiken. (Hutchby 2006; Tolson 2006). De som medverkar i en tv-sändning behöver förhålla sig både till åskådarna på plats samt tv-publiken. Journalistens frågor lyder under samma lagar. De är utformade och anpassade både för den intervjuade och dess publik (Harris, 1991).

I en livesändning sätts press på såväl politikern som journalisten. I en direktsänd tv-intervju är samtalet producerat för ”overhearers”, det vill säga en icke närvarande publik. Därför behöver journalisten förhålla sig och även ställa följdfrågor på ett sätt som inte alltid gynnar det direkta samtalet. Ett svar som, enligt journalisten har särskilt högt nyhetsvärde, lyfts ofta fram och formuleras om på nytt i nästa fråga (Ekström, 2001). Det gör att politikerns svar inte bara är svar, utan även skapar rubriker.

3. Teori

Det här kapitlet diskuterar teorier som är relevanta för studien. Avsnittet inleds med politiska intervjuer och journalistens roll följt av samtalsanalys och dess begrepp. Kapitlet avslutas med de tre intervjutekniker uppsatsens analys bygger på och teorierna bakom dessa.

3.1 Politiska intervjuer

Den grundläggande strukturen i en nyhetsintervju är interaktionen mellan olika aktörer, vilket består av ett turtagningssystem som främst utgörs av frågor och svar (Clayman & Heritage 2002a). Inom den politiska nyhetsintervjun är det journalisten som styr interaktionen, vilket innebär att journalisten ansvarar för plats, tid och ämne och är den som fördelar ordet under intervjun (Eriksson, Larsson & Moberg, 2013). De frågor som journalisten ställer tar ofta hänsyn till vad politikern tidigare svarat under intervjun, vilket kan ses som ett bidrag till byggandet av diskussionen, medan andra frågor kan utmana det som tidigare sagts (Clayman & Heritage 2002a). I en klassisk politisk nyhetsintervju kan journalistens frågor tendera att ha en fientlig karaktär och brukar inte följas av bekräftelser efter den intervjuades svar. Det är ovanligt att manusskriven dialog eller skämt förekommer (Lauerbach 2007).

Journalister har utvecklat sin förmåga att både ifrågasätta och fråga ut den intervjuade. Samtidigt har politiker tvingats utveckla sin förmåga att hantera journalistens frågor (Clayman & Heritage 2002a).

Att använda olika grader av rättframhet och kritik i sin frågeställning är andra normer och strategier som journalisten har att förhålla sig till under intervjun (Eriksson, Larsson & Moberg, 2013). Kritik i en fråga kan användas som strategi av journalisten för att visa på brister inom den intervjuades politik, vilket i huvudsak kan konstrueras genom två olika sätt att ställa frågan. Det ena är att journalisten först lägger fram ett kritiskt påstående som avslutas med en fråga som den intervjuade politikern förväntas svara på. Det andra sättet är att journalisten ställer en fråga som förutsätter att det föregående påståendet från journalisten är sant (Eriksson, Larsson & Moberg, 2013). Att använda sig av stödsignaler som: "mm" eller nickande är signaler som implicerar en bekräftelse av politikerns yttranden, vilket istället borde vara upp till allmänheten att ta ställning till (Ekström, 2007). En annan handling som kan uppfattas som olämplig i en politisk intervju är när journalisten använder sig av en självrefererad inramning, det vill säga att intervjuaren hänvisar till sina egna intentioner i en fråga eller påstående (Eriksson, Larsson & Moberg, 2013). Detta då journalisten förväntas vara neutral och inte blanda in egna åsikter eller hålla med politikern (Clayman & Heritage 2002a).

Politiker förväntas istället ha en mer passiv roll under intervjun. De ska svara på frågan, men inte själv styra interaktionen (Eriksson, Larsson & Moberg, 2013). Många strategier bygger på att politikern vill styra samtalsämnet, vilket ofta innefattar att byta agenda. Detta kan göras genom att politiken först svarar på en fråga som behandlar ett specifikt ämne, för att sedan avleda frågan genom en övergång till ett annat ämne (Clayman & Heritage 2002a). Att

politikern rubbar den institutionella överenskommelsen kan liknas vid en attack mot intervjuaren och visar på ett ifrågasättande gentemot journalistens fråga eller påstående. En mer sällsynt aggressiv handling är att den intervjuade ifrågasätter frågan i sig, kritiserar eller ställer motfrågor till journalisten (Clayman & Heritage, 2002a).

3.1.1 Journalisten roll

Journalistens viktigaste uppgifter är enligt Sveriges lagbok:

- **Informationsuppgifter**; förse medborgarna med sådan information att de fritt och självständigt kan ta ställning i samhällsfrågor.
- **Granskningsuppgiften**; uppgiften att verka som självständiga aktörer och granska de inflytelserika i samhället.
- **Forumuppgiften**; uppgiften att låta olika åsikter och kulturyttringar komma till tals.

(SOU 1995:37, s.161)

Det är journalistens uppdrag att granska makten och se till att landets invånare får den information de behöver för att kunna fatta egna beslut. Medborgarna ska vara journalistens främsta lojalitet (Kovach & Rosenstiel, 2021). De ovannämnda uppgifterna är generella för yrkeskåren, men kan med fördel appliceras på relationen mellan journalist och politiker. Makthavarna och politikerna är några av de mest inflytelserika i samhället. Det är journalisternas roll att granska dem.

Det är även journalistkårens roll att tolka och se till att gemene man förstår politikernas agenda. Detta görs blanda annat genom att hålla ansvarsutkrävande intervjuer där två av journalistkårens huvuduppgifter uppfylls:

1. Granskningsuppgiften genom att ställa kritiska frågor.
2. Informationsuppgiften genom att tolka dess svar.

3.2 Teoretiska utgångspunkter

I valet av teorier utgår vi från tidigare forskning och uppsatsens problemformulering. I undersökningen appliceras samtalsanalysen som teori, då den är lämplig vid studier av det institutionella samtalet (Ekström, 2007), samt att majoriteten av den tidigare forskning vi presenterat använt sig av den teorin.

Grunden för institutionella samtal bygger på att åtminstone intervjuaren representerar en formell organisation och profession, det kan till exempel vara en journalist. Syftet med den här typen av intervjuer är strategiska och kan i viss grad vara förutbestämda. Intervjuns upplägg bygger på olika turer, det vill säga varje gång någon i intervjun säger något. Det kan vara när intervjuaren ställer en fråga eller när intervjupersonen svarar (Moberg & Ekström, 2019).

3.3 Samtalsanalys som teori

Samtalsanalys är både den teori och metod (se avsnitt metod) som används för att förstå hur man kan analysera olika typer av samtal (Hutchby, 2006). I stora drag är ett samtal den verbala kommunikationen som utspelar sig mellan människor. Den kan te sig i olika miljöer, med olika syften och på olika sätt.

Till en början används samtalsanalyser för att analysera vardagliga samtal men har på senare år även blivit till stor hjälp som metod och teori för att analysera mediala situationer och institutionella samtal (Hutchby, 2011) liksom de intervjusekvenser som senare kommer analyseras i uppsatsen. Samtalsanalys är ett bra sätt för att öka kunskapen om förändringar inom journalistiken, politiken och andra interaktioner som sker mellan olika aktörer på ett mer förutbestämt sätt (Ekström, 2007).

Det finns fem sammanfattade grundläggande principer för samtalsanalys, Hutchby (2006:24).

1. Prat är det huvudsakliga medlet för att åstadkomma sociala handlingar.
2. Prat är skapat i specifika interaktionella sammanhang, och hur människor pratar är beroende av kontexten.
3. Prat och interaktion är ordnat; vilket innebär, att vi kan finna systematiska mönster och strukturer i sättet som människor använder prat för att interagera.
4. Prat är organiserat sekventiellt; det vill säga, genom att fokusera på hur människor turas om att prata kan vi förstå hur de tolkar den omedelbara interaktionella kontexten, eftersom turer är relaterade till varandra.
5. Det bästa sättet att analysera det här är genom att undersöka inspelningar av naturligt förekommande interaktion, snarare än att använda fältanteckningar, som i etnografen, eller intervjua människor om vad de minns av samtalen.

Även om samtalsanalys används som en teori används den således även som en metod för analys och insamling av data (Bryman, 2011). I den här studien som genomförs kommer samtalsanalysen användas i båda momenten.

3.4 Begrepp inom samtalsanalysen

Här redogörs vi för några centrala begrepp inom samtalsanalysen som är väsentligt för vår analys av de olika intervjutekniker.

3.4.1 Utformning av turer

I samtalssekvenser undersöker man hur olika uttalanden utformas i de olika turerna och interaktionen mellan dem (Hutchby, 2006). Enligt samtalsanalytiker kan man förstå

deltagarnas handlingar genom att titta på turtagningen, vilket är väsentligt eftersom man i olika samtalsturer kan se om deltagarna förstått varandra och vad som sagts i de tidigare turerna. Hur samtalssekvensernas turtagningar förstås av turtagarna, speglas genom hur nästa tur ser ut. Det vill säga om intervjuaren ställer en fråga går det att se på intervjupersonens svar hur denne har förstått. Om den ena personen missförstår kommer detta också att synas. Principen som beskrivits kallas för “next turn proof procedure” (Hutchby, 2006).

3.4.2 Avbrott och överlappning

Att använda sig av överlappande tal innebär att man pratar i mun på varandra (Eriksson, Larsson & Moberg, 2013). Det kan ses som ett sätt att försöka styra samtalet eller dominera över det. Men det kan också ses som något positivt, att den ena turtagaren vill bekräfta det som sägs och alltså fylla en funktion av bekräftande. Enligt Eriksson et al. (2013) klassas överlappning inte som ett avbrott så länge som den inte sker med minst tre stavelser från den punkt där en turbytesplats är möjlig. Däremot räknas det som ett avbrott ifall ena personen överlappar talet mitt i en mening eller om den behöver upprepa orden vid överlappning, oavsett hur lång överlappningen är. Försöker ena parten ta sig in i samtalet utan stödsignaler så som *ja*, *mm*, *ok*, *aa* och det saknas en naturlig turbytesplats men trots detta misslyckas med att ta över samtalet, klassas även detta som ett avbrott. Stödsignalerna kan ha olika funktioner. De kan fungera som förtydligande att talespersonen får fortsätta prata men kan även fungera som bekräftande alltså att man förstår eller håller med om det som sägs (Norrby, 2004).

3.5 Uppsatsens intervjutekniker

Det här avsnittet behandlar de tre intervjutekniker som studeras i analysen där vi redogör för vad som är karaktäristiskt för spegling, fler frågor i samma tur och hypotetiska frågor samt hur de tidigare används i intervjusammanhang.

3.5.1 Spegling

En av de mest centrala intervjuteknikerna inom psykoterapi är *spegling*. Genom strategisk upprepning visar terapeuten inte bara sig uppmärksam på patientens svar, utan söker även ytterligare information (Ferrara, 1994). På så sätt har upprepning en dubbelkaraktär: det är lika mycket en tillbakablickande handling som den ger en möjlighet och förväntning om att patienten ska utveckla och fördjupa sitt svar. (Huiskes et al., 2020). Se följande exempel:

Patient: Jag hade väldigt mycket ångest under min barndom.

Terapeut: Väldigt mycket ångest?

Patient: Ja, mamma hade stora problem med depression//

Spegling som metod tjänar inte bara terapeuten i att samla in mer relevant information om och från patienten. Att spegla patienten genom upprepning ger även personen ökad medvetenhet kring vad han eller hon just sagt. Därigenom blir samtalet likt ett bollplank där

patienten i princip lyssnar på sig själv. Spegling som intervjuteknik gör att ord och formuleringar som annars skulle bli implicit och utlämnad belys (Fink, 2007).

I uppsatsen undersöks förekomsten av spegling i den politiska intervjun. Spegling kan i den journalistiska kontexten och i synnerhet i de intervjuer som analyseras i uppsatsen, ses som en form av upprepning av den svarandes formuleringar i uppföljande frågor.

3.5.2 Flera frågor i samma tur

I publika sammanhang som tv- och radiointervjuer kan det vara till fördel att journalisten ställer en fråga i taget. Det utgör både en begriplig dialog för publiken samt undviker missförstånd i frågorna mellan intervjuaren och intervjupersonen (Røe (1999, s. 93). Vid dubbelfrågor, det vill säga två frågor i samma tur, kan intervjupersonen välja vilken av frågorna som hen föredrar att svara på. (Häger, 2021). Chansen att frågan besvaras blir lägre desto fler frågor som ställs i samma tur (Häger, 2015). De här är slutsatser som dragits från tidigare forskning och som även kommer undersökas i den här uppsatsen.

Om någon av frågorna i samma tur är svårare, mer kritisk eller obehaglig undviker intervjupersonen gärna att svara på den. Om inte, besvaras med största sannolikhet den sist ställda frågan i turen. Det beror på att intervjupersoner oftast kommer ihåg det som senast sagts eller att den andra frågan tar udden av den första. (Häger, 2009). Frågar journalisten “Hur känns det nu när ni nådde fyraprocentsspärren ? Är du inte nöjd?” är det större chans att sista frågan blir besvarad. (Häger, 2021). När journalisten väljer att ställa fler frågor i samma tur kan det bero på att hen vill visa respekt för den intervjuade eller inte vågar stå för den första, mer konkreta frågan (Jacobsen, 1993).

3.5.3 Hypotetiska frågor

Frågor som baseras på ett hypotetiskt scenario kallas hypotetiska frågor. I grund och botten handlar politik om möjligheter och visioner vilket enligt Häger kan vara en bra målgrupp för hypotetiska frågor. Røe (1999) menar att det är överraskande hur få politiker som svarar på den här typen av frågor, trots att det är en av politikens fundamentala grund.

Hypotetiska frågor tilltalar fantasifulla människor (Røe:98, intervjuteknik sid 53). Till barn kan den här typen av frågor vara gynnsamma eftersom de oftast är bra på att fantisera: “vad hade du gjort om du blev kung?”(Häger, 2021).

En hypotetisk fråga kan lyfta en intervju. Den kan ge intervjupersonen den frihet som han behöver för att kunna visa engagemang och berättarglädje. Svaren blir inte allt för sällan rika på nya perspektiv eftersom hypotesens “tänk om” appellerar till den fantasifulla människan (Røe, 1999).

4. Metod

I det här avsnittet redogör vi för olika metoder som hade kunnat funka för att analysera de intervjuer vi har valt. Vi redovisar även varför vi valt samtalsanalys som metod och dess brister. Sedan diskuteras reliabilitet och validitet samt motivering av transkriptionsnyckel.

4.1 Samtalsanalys som metod

Samtalsanalys är en kvalitativ metod som utgår från samtalet och används vid analys av den talade interaktionen, inte minst i intervjusituationen. Under 1960-talet utvecklades samtalsanalysen, av forskare inom sociologin, till att anses som en framgångsrik metod för att analysera intervjuer (Hutchby, 2006). Tidigare analyserades intervjuer i form av återberättande intervjuer men nu genomfördes de istället på inspelade intervjuer i naturlig miljö. Fokuset låg på hur dessa yttranden i olika sekvenser förhöll sig till varandra under samtalen och vilka turer som togs mellan intervjuaren och intervjupersonen (Hutchby, 2006).

Utvecklingen av samtalsanalysen gjorde det möjligt att analysera deltagarnas egna uppfattningar av vad som sades under samtal. Det berodde på de olika uttagningar som egentligen krävde att människorna som samtalar i varje tur förstår vad som sades i den tidigare turen. Om personen förstod turen på ett korrekt sätt kunde dennes tur utformas på ett relevant och korrekt sätt i nästa sekvens. På samma sätt kunde man analysera om den ena personen inte förstod den föregående sekvensen ledde det till att det speglades i nästa tur.

Analys av samtal kan alltså ske i såväl vardagssamtal som andra typer av samtal. I den här uppsatsen har samtalsanalys valts som metod för att behandla ansvarsutkrävande intervjusamtal, det vill säga institutionella samtal. Detta genomförs genom transkriptioner som har påvisat att samtal överlag är organiserade, oavsett vilken kontexten är.

Undersökaren analyserar det valda materialet noggrant och fokus läggs både på *vad* som sägs och *hur* det sägs. Ingen tur i intervjun kan ses som ett sammanträffande, utan även detaljer som pauser och betoningar tillskrivs betydelse (Bryman, 2011). I intervjusekvenserna undersöks både intervjun i sig och samspelet mellan aktörerna, utifrån premisserna att det är strukturerat och satt i en kontext.

Enligt Moberg och Ekström (2019) finns det två aspekter av samtalsanalys när det kommer till dess metod. Den ena aspekten handlar om autentiska samtal, de som vi kommer att använda oss av. Den andra aspekten behandlar samtal som ägt rum tidigare och som sedan återberättas. Den senare aspekten kommer inte analyseras i den här uppsatsen eftersom huvudfokus ligger på att studera analyser som kan baseras på det vi faktiskt ser och hör (Moberg & Ekström, 2019). Metoden hanterar detaljer i faktiska händelser och inte vad som sägs mellan raderna eller vad man tror att personerna tänker. Alla slutsatser har därför empirisk grund.

Intervjuerna som analyseras i den här uppsatsen sker mellan anställd journalist inom public service och en svensk politiker i *Agenda* och *30 minuter*. De kommer att studeras utifrån våra frågeställningar, med utgångspunkt ur vår huvudfrågeställning: är det politiken som inte kan svara på frågan eller journalisten som inte kan ställa den?

4.2 Metoddiskussion

En kvalitativ metod lämpar sig bäst för studien eftersom uppsatsen syftar på att undersöka *hur* olika intervjutekniker används och påverkar politikernas svar, snarare än i hur stor omfattning det görs. Bryman (2011) nämner flera kvalitativa metoder som var ett alternativ för studien, främst diskursanalys och samtalsanalys.

Eftersom det inte är specifikt diskursen, utan samtalet, som vi är intresserade av att analysera, valdes diskursanalysen bort. Istället var samtalsanalysen den mest optimala metoden för att uppfylla studiens syfte och ambition att undersöka intervjutekniker och hur de kommer till uttryck. Samtalsanalys är en mer fruktbar metod för studien än diskursanalys eftersom det är själva samtalet vi studerar, analyserar och intresserar oss för. Inte den skrivna transkriptionen. Vi är alltså inte intresserade av texten i sig, utan texten som samtal. Därmed insåg vi att samtalsanalys skulle vara den bästa metoden för att uppfylla uppsatsens syfte och våra frågeställningar.

Valet av kvantitativa metoder valdes tidigt bort då den typ av metod fokuserar på siffror och mätbara fenomen genom insamling av stora mängder empiriskt material (Bryman, 2011). En sådan metod är gynnsam när man vill analysera *hur ofta* eller *hur mycket* något förekommer, i exakta kvantifierbara mått (Esaiasson et al., 2012). Därmed kunde metoder med kvantitativa utgångspunkter uteslutas då temat för uppsatsen handlar om hur intervjutekniker används i intervjusammanhang, vilket är en särskild typ av kontext som därmed är motsatsen till den kvantitativa, mätbara utgångspunkten. Om syftet med uppsatsen var att mäta hur ofta politiker svarar på eller undviker intervjufrågan hade en kvantitativ metod varit det mest optimala.

Det finns vissa begränsningar om samtalsanalysen eftersom den inte ger kunskap om kontext utan endast utifrån det man ser i transkriberingen. Därmed har vi inför varje intervjusekvensen som analyserats, skrivit en kontext och i vilket sammanhang intervjun görs samt vilka områden den behandlar.

4.2.1 Metodproblem

Utifrån tidigare forskning har vi kunnat ringa in några av samtalsanalysens begränsningar. Även om transkriberingen innefattar allt som sägs i intervjun, har vi som uppsatsförfattare gjort ett urval av vilka sekvenser i intervjun som anses viktigast att fokusera på i analysen av materialet.

I de analyserade intervjuerna med politiker i programmen *Agenda* och *30 minuter* vet vi inte hur mycket politikerna fått förbereda sig i förväg i form av förintervjuer samt tillgång till

valda ämnen och intervjufrågor. Även om både *Agenda* och *30 minuter* är oredigerade live-program kan deras förutsättningar att förbereda sig på intervjuens ämnen och frågor, påverka hur väl politikerna kan bemöta journalistens frågor.

Studien bygger på transkriberade intervjuer från januari till och med sista oktober 2022. På grund av tidsbrist och uppsatsens deadline har valet att utesluta november och december ur analysen gjorts. En fortsatt studie kan gå vidare med att analysera ett större material än vad vi här har haft möjlighet till.

4.2.2 Reliabilitet och validitet

Extern reliabilitet är möjligheten för en undersökning att kunnas göras om på nytt, det vill säga dess replikerbarhet. Det brukar vara svårt att uppnå inom kvalitativa studier eftersom en social situation förändras över tid och rum (Bryman, 2011). Det innebär att vår uppsats inte har optimala förutsättningar för en god extern reliabilitet. Dock innefattar vår samtalsanalys en detaljerad transkribering, som ligger nära vårt valda material, vilket innebär att andra skulle kunna replikera studien utifrån samma metod och teoretiska ramverk, om än med ett något annorlunda resultat.

Intern reliabilitet innebär att forskarna som utför undersökningen har en gemensam uppfattning av det som undersöks (Bryman, 2011). I uppsatsen har material och teori arbetats fram tillsammans, för att uppnå en gemensam förståelse för det som ska undersökas. Meningsskiljaktigheter som uppstår under arbetets gång löstes av oss genom att diskutera fram till en gemensam uppfattning, i syfte att öka den interna reliabiliteten.

Intern validitet innebär att det som observeras i undersökningen ska kunna förklaras av författaren med hjälp av teorier och begrepp (Bryman, 2011). I uppsatsen strävar vi efter att kunna applicera de valda begreppen och teorierna på det transkriberade materialet från intervjuerna. Genom att bilda en förståelse för vad teorierna och begreppen innebär kommer den interna validiteten i uppsatsen bli god, då vi konkret kommer kunna applicera teorierna på en noggrann transkribering, som i sin tur behandlar vad som uttryckts i intervjun.

I studien har vi stött på en intervjuteknik som varit svårare att omsätta i konkreta observationer. Gränserna för vad som är spegling är inte helt satta, vilket kan göra att den interna validiteten sänks för speglingsbegreppet.

Extern validitet kan likställas med generalisering (Bryman, 2011). Vi har valt ett material som motsvarar centrala politiska intervjuer i den svenska kontexten och har definierat ett återkommande mönster. Det ska dock tilläggas att vi har varit försiktiga med att generalisera hur politikerna svarar på frågor, eller vilken intervjuteknik journalisterna använder utifrån specifika intervjuer. Samtidigt kommer våra resultat bidra till nya pusselbitar inom forskningsområdet och därför kommer delar av studien kunna generaliseras i liknande undersökningar.

4.3 Transkribering

För att synliggöra vad som sker i interaktionen mellan aktörerna, måste de markeras och överföras från tal till skrift genom en transkribering, i vilken olika tecken används för att markera vad som sker och inte sker i samtalet. För att kunna utföra en transkribering krävs en transkriptionsnyckel som innehåller regler för hur undersökaren kan göra markeringar i materialet. Valet av transkriptionsnyckel bygger på konventioner utvecklade inom samtalsanalysen. Samtalsanalysen skiljer sig från andra kvalitativa angreppssätt genom undvikandet av externa slutsatser, då samtalsanalysens grund ligger i det analyserade materialet. Detta medför att metoden reducerar risken för ogrundade antaganden i analysen (Moberg & Ekström, 2019).

Uppsatsen transkribering utgår ifrån transkriptionsnyckel från Moberg & Ekström (2019). Vi anser att nedanstående transkriptionsnyckel täcker de aspekter som vi vill analysera.

- (.)en kort paus, ett hack i talflödet
- (5.0)pauslängd i sekunder
- [.....överlappande tal
- =yttranden hakas på varandra utan hörbar paus
- >>yttrandet fortsätter på nästa rad
- : förlängning av föregående ljud :: ytterligare förlängning
- °tack°uttalas med svag röst
- TACKversaler anger högre ljudstyrka
- .hh inandning
- hh. utandning
- *nej* uttalas med skratt i rösten
- för**understrykning visar betoning av ett ord eller en stavelse
- ()transkriptörens kommentar inom parentes, t.ex. kroppsspråk, grimaser, andra ljud
- (OHB)ohörbart

(Moberg & Ekström, 2019, s. 84)

5. Material

Kapitlet redogör vilket urval som har gjorts för att genomföra samtalsanalysen av olika intervjuer. Här beskrivs vilka avgränsningar som gjorts, vilka intervjusekvenser och intervjutekniker som valts ut för analysen, samt från vilka TV-program materialet kommer ifrån.

5.1 Urval

Materialet som används är transkriberingar av olika intervjuer från TV-programmen *Agenda* och *30 minuter*, sända under år 2022. Vi har gått igenom samtliga program som sänds mellan januari till oktober 2022 och valt att transkribera ett flertal intervjusekvenser.

Vi började med att sätta upp avgränsningar för materialet. De krav som uppfylls i val av tv-program till studien grundade sig i huvudsak i:

1. Renodlat politiker-program där intervjuerna inte bearbetats i efterhand.
2. Politikerintervju där endast *en* journalist och *en* politiker medverkar.
3. Intervjusekvenser med minst fem turer.

Valet av program föll på *Agenda* och *30 minuter* eftersom de uppfyllde samtliga kriterier ovan. Båda programmen är obearbetade vilket var ett viktigt kriterium eftersom samtalsanalysen inte blir helt korrekt om turer klipps bort i intervjusekvenserna.

Analysen jämför både kortare sekvenser som *Agenda* med längre djupgående intervjuer som *30 minuter*. Ett av programmen är direktsända medan de andra är förinspelat. Med direktsänt program innebär att turerna inte har redigerats. Även om *30 minuter* inte är direktsänt så ser vi inte att turerna skulle ha klippts i efterhand, vilket är viktigt för uppsatsens resultat eftersom analysen ska bygga på reella turer och dynamiken mellan parterna. Däremot vet vi inte med säkerhet att programmet inte redigerats vilket blir en brist i vårt arbete.

Uppsatsens fokus är att analysera journalistens intervjuteknik och hur politikernas svar samspelar med dessa. Urvalet avgränsades till intervjuer som endast äger rum mellan två personer – det vill säga en intervjuare och en intervjuperson. Samtliga partiledardebatter, samtal och övriga debatter där fler än två personer förekom valdes därför bort, då det eliminerade risken att andra personer stör turerna mellan politiker och intervjuare. Den här begränsningen underlättar även vårt arbete gällande analysen då det är turerna mellan journalist och politiker som är det väsentliga och enligt vår mening bäst lämpad för att besvara våra frågeställningar. Och det är genom frågeställningarna som interaktionen mellan journalist och politiker har analyserats.

5.2 Tillvägagångssätt

Valet av *Agenda* togs då det är en av de största livesända tv-programmen i Sverige med fokus på politikerintervjuer och därmed finns stora mängder material att välja från. I första urvalet begränsades analyserna av intervjuerna till år 2022. Under tittandet konstaterades att många intervjuer i *Agenda* var debatter mellan minst två politiker och intervjuer med andra personer i ansvarsutkrävande roller som inte var politiker. De politikerintervjuer som fanns kvar att analysera var få samt korta i sitt slag. Därför togs beslutet att även analysera tv-programmet *30 minuter*. Fördelen är att det programmet är mer djupgående då fokus läggs på endast en politiker under en halvtimme. Programmets olika kvalitéer med *Agendas* korta, rappa tempo med *30 minuters* längre, mer djupgående ger både bredd, variation och olika typer av intervjutekniker för uppsatsens analys.

Samtliga relevanta avsnitt i både *Agenda* och *30 minuter* har analyserats. För att ta oss igenom materialet så detaljerat som möjligt, delades samtliga intervjuer jämt upp mellan oss i gruppen, som nämnt i ovanstående avsnitt.

5.2.1 Val av intervjutekniker

För att samtalsanalysen som metod ska ge en välgrundad analys ställdes kravet att intervjusekvenser ska innehålla minst fem turer. Fokus i den här uppsatsen ligger på att analysera hur svenska politiker och journalister integrerar med varandra i en intervjusituation, vilket gjorde att utländska politiker valdes bort. Med anledning till ovan nämnda argument valdes också intervjuer med andra makthavare som Migrationsverkets generaldirektör Mikael Ribbenvik och Anna Borg, VD på Vattenfall bort.

Samtliga intervjuer som analyseras i den här uppsatsen har sänts under år 2022. Vi valde att begränsa oss ytterligare till avsnitt från första avsnittet i januari fram till sista avsnittet i oktober. Val av årtal och exkludering av avsnitt under november och december togs delvis i relation till den tid som avsatts för att genomföra studien. År 2022 är också valår då extra fokus läggs på ansvarsutkrävande politikerintervjuer. Vi är medvetna om att resultatet i den här uppsatsen har begränsningar och att den inte är lika generaliserande som om analysen inkluderat intervjuer tagna från flera olika år.

Uppdelning av intervjuerna gjordes mellan samtliga tre uppsatsförfattare där vi tog en tredjedel av avsnitten var. Det för att effektivisera arbetet i första utgallringen. Primära fokus i den här fasen låg på att gallra ut intervjuer som enbart inkluderar en intervju samt en politiker. Under arbetets gång märkte vi att fler avsnitt från *30 minuter* än *Agenda* uppfyllde det här kravet, därav att fler avsnitt från *30 minuter* analyseras i den här uppsatsen.

Av programmet *30 minuter* gick vi sammanlagt igenom tio avsnitt vilket blev fem timmar. Gällande *Agenda* kollade vi också igenom tio avsnitt vilket resulterade i ungefär tio timmar. Sammanlagt har vi alltså gått igenom 20 avsnitt, 15 timmat av båda programmen och delat upp arbetet lika mellan oss alla tre personer. Vi har alltså kollat på alla avsnitt inom den angivna tidsramen och därifrån gjort ett urval utifrån det material vi bearbetat.

Vi såg snabbt ett mönster mellan de olika intervjuerna där de intervjutekniker vi senare valde återkom frekvent. Inledningsvis var det främst sju intervjutekniker:

- a. Spegling
- b. Öppna frågor
- c. Aggressiva, polära frågor
- d. Journalisten inkluderar sig själv
- e. Flera frågor i samma tur
- f. Avbrott och överlappning
- g. Hypotetiska frågor

Vi delade upp de i två kategorier: Öppna frågor och aggressiva/ polära frågor med de övriga intervjuteknikerna som underkategorier. Efter att ha jämfört de olika intervjuteknikerna, landade vi i: aggressiva frågor, spegling och fler frågor i samma tur.

Efter urvalet av material och bearbetning, valde vi därför ut 15 intervjusekvenser som vi kunde placera i olika fack gällande varierande intervjutekniker så som spegling, aggressiva frågor och fler frågor i samma tur. Valet av sekvenser grundade sig i en direkt nyfikenhet och reaktion hos oss där vi blev uppmärksamma på turerna.

Urvalet gjordes utifrån de intervjusekvenser som var olika varandra, det vill säga: om vi hade fem exempel på hypotetiska frågor valde vi ut tre stycken exempel som skilde sig åt. Vi ville inte välja exempel som var för lika varandra i hur frågorna och svaren formulerades eftersom vi ville åstadkomma ett så brett urval och resultat som möjligt. På samma sätt gick vi tillväga när vi valde intervjusekvenser för flera frågor i samma tur och spegling. Senare bestämde vi oss för att det skulle finnas tre exempel inom varje intervjuteknik, vilket resulterade i sammanlagt nio stycken intervjusekvenser som vi analyserar i vår resultatdel.

Under arbetet av urval och transkribering insåg vi att aggressiva frågor inte bara är en bred intervjuteknik, utan frekvent förekom i de övriga två: fler frågor i samma tur samt spegling. Vi valde därför att återgå till våra ursprungliga tekniker (a-g) och insåg att de mest fristående teknikerna, som både innehåller öppna och aggressiva eller polära frågor är hypotetiska frågor, spegling och flera frågor i samma tur. Teknikerna har även gemensamt att de är okonventionella och tidigare varit problematiska eller nästintill obefintligt förekommande i journalistikforskning och blev därför våra slutliga tre intervjutekniker att vidare analysera.

Vi valde därför att stryka aggressiva frågor och ersätta kategorin med hypotetiska. Urvalet gjordes utifrån de intervjusekvenser som var olika varandra, det vill säga om vi hade fem exempel på hypotetiska frågor valde vi ut tre stycken exempel som skilde sig åt. Vi ville inte välja exempel som var för lika varandra i hur frågorna och svaren formulerades eftersom vi ville åstadkomma ett så brett resultat som möjligt. På samma sätt gick vi tillväga när vi valde intervjusekvenser för flera frågor i samma tur och spegling.

Under tiden vi har analyserat intervjusekvenserna har vi också försökt hitta mönster och utifrån tidigare forskning och andra intervjutekniker, valt att göra urvalet av intervju sekvenser grundat i flera olika kategorier. Det är så vi landade i tre intervju sekvenser för varje intervjuteknik. Vad begreppen innebär diskuteras i teorikapitlet under avsnitt 3.5.

1. Spegling
2. Flera frågor i samma tur
3. Hypotetiska frågor

Trots att kvalitativa forskningar är förutsättningslösa är det alltid forskarna själva som väljer vad de vill undersöka, vilket kan vara ett tecken på att ämnet rör ett personligt intresse. Därmed undersöks materialet utifrån vad forskaren anser är viktigt och betydelsefullt att analysera (Bryman, 2011). Detta är inte en begränsning inom samtalsanalysen som metod, utan urvalet i analysen.

5.3 Beskrivning av material

Urvalet har gjorts efter noggrann transkribering av alla de intervjuer vi kollat på som har innehållit någon av våra intervjutekniker. Därefter har vi jämfört de olika transkriptionerna med fokus på hur intervjutekniken har använts och gjort ett urval utifrån olika typer av exempel på varje teknik. I fler frågor i samma tur har vi valt att blanda exempel med öppna och slutna frågor samt antalet av frågor i samma tur. I de hypotetiska-exemplen såg vi att flera politiker valde att gå med på premissen medan andra helt motsatte sig den och valde att inte besvara frågan. Gällande spegling fanns det få exempel och vi tog de intervju sekvenser där tekniken förekom.

5.3.1 De transkriberade intervju sekvenser i analysen

De intervju sekvenser vi har valt ut och transkriberat för vår analys är följande:

Spegling:

Khashayar Farmanbar intervjuad av Magnus Thorén sekvens (38:33-40:30) den 16 januari 2022 (Agenda).

Annie Lööf intervjuad av Anders Holmberg sekvens (05:58-06:45) den 23 februari 2022 (30 minuter).

Anders Ygeman intervjuad av Anders Holmberg sekvens (02:01-03:18) den 23 mars 2022 (30 minuter).

Flera frågor i samma tur:

Jimmie Åkesson intervjuad av Anders Holmberg sekvens (02:57-05:40) den 16 februari 2022 (30 minuter).

Magdalena Andersson intervjuad av Anders Holmberg sekvens (13:12-13:54) den 30 mars 2022 (30 minuter).

Ulf Kristersson intervjuad av Anders Holmberg sekvens (10:09-11:19) den 2 mars 2022 (30 minuter).

Hypotetiska frågor:

Ulf Kristersson intervjuad av Anders Holmberg sekvens (04:03-05:08) den 2 mars 2022 (30 minuter).

Anders Ygeman intervjuad av Anders Holmberg sekvens (15:38-18:03) den 23 mars 2022 (30 minuter).

Peter Hultqvist intervjuad av Anders Holmberg sekvens (11:36-13:09) den 9 mars 2022

6. Resultat och analys

I det här kapitlet redovisas resultatet av den analys som gjorts utifrån det transkriberade materialet. Intervjuteknikerna har en inverkan på de svar som ges av intervjupersonerna. I detta kapitel kommer intervjusekvenser att analyseras utifrån våra tre tekniker. Här redogörs hur teknikerna fungerar och vad de ger för svar från intervjupersonen.

De intervjutekniker vi har analyserat är spegling, flera frågor i samma tur samt hypotetiska frågor. Varje avsnitt behandlar tre intervjusekvenser.

- 4) På vilka sätt används följande intervjutekniker av journalisten i programmen *Agenda* och *30 minuter*:
 - a) Spegling
 - b) Flera frågor i samma tur
 - c) Hypotetiska frågor
- 5) På vilka olika sätt hanteras intervjuteknikerna (a-c) av politikerna i sina svar?
- 6) Hur påverkar journalisternas tekniker i vilken grad politikerna svarar på frågorna?

I samtliga intervjuer kommer vi benämna politikerna med *P* och journalisterna med *J* (journalister), både i transkriberingen, analysen och inledningen av varje intervjusekvens. Det här är ett led i att neutralisera och göra analyserna så objektiva som möjligt och inte fastna vid att en viss person agerar på ett visst sätt, snarare yrkestillhörighet.

6.1 Spegling

Spegling är en metod av upprepning som främst förekommer i psykoterapeutiska samtal (Ferrara, 1994). Men vi har även kunnat se spegling, utifrån begreppets definition och varianter av den, i de intervjuer som analyserats. I journalistiska sammanhang förekommer det oftast i form av en upprepning. Upprepningen kan yttra sig på flera olika sätt och då den tidigare forskningen om spegling inom journalistik är begränsad, har vi valt att göra egna noggranna tolkningar av begreppets betydelse och funktion. Därmed kommer både spegling och upprepning förekomma som begrepp i analysen.

Vi har noterat att journalister ibland upprepar politikens svar i intervjuer istället för den traditionella tekniken, att bemöta svaret med en ny fråga. Vi ska därför undersöka tre olika exempel på hur spegling kan förekomma i politiska intervjuer och vad det leder till för svar hos politikern.

Urvalet av intervjusekvenser representerar olika varianter av spegling som kan komma till uttryck inom journalistiska intervjuer. I den första intervjusekvensen förekommer speglingen som en fråga och i form av en överlappning. I det andra exemplet visar sig spegling i form av en tydlig upprepning. Men i både det första och andra exemplet används upprepningen som

ett ifrågasättande. I det tredje exemplet fungerar upprepningen som ett förtydligande eftersom journalisten inte accepterar politikens formulering.

6.1.1. Intervju 1: Agenda med Khashayar Farmanbar (P) av Magnus Thorén (J)

Vårt första exempel är från en intervju i *Agenda* där journalisten Magnus Thorén gör en intervju med den dåvarande energiministern Khashayar Farmanbar (S) den 16 januari 2022, med anledning av att den dåvarande socialdemokratiska regeringen ändrat sig i frågan om kärnkraft. Framöver vill regeringen att EU ska klassa kärnkraften som en hållbar energikälla. Intervjusekvensen utgår från om Khashayar Farmanbar anser att kärnkraft är hållbar eller inte.

Speglingen i intervjusekvensen syns på rad 6-7 i transkriberingen. Där går det att se en variant av spegling av politikern Khashayar Farmanbars föregående tur. I meningen “[Så den är den är] eh- klassas och betecknas som hållbar?” upprepar journalisten politikerns formulering som en polär fråga. Speglingen produceras i ett överlapp vilket indikerar att journalisten vill hålla sig kvar vid den ursprungliga frågan och få svar på den, innan politikern eventuellt styr intervjun åt ett annat håll.

1. J: Mm ehh- Khashayar Farmanbar, Är kärnkraften hållbar eller
2. inte?
3. P: .hh Regeringen har påpekat att inom EU:s taxonomi så kan vi
4. acceptera att kärnkraften ska klassas som hållbar. hh. Låt mig ändå
5. gå tillbaks [som i grunden] >>
6. J: [Så den är den är] eh- klassas och betecknas som
7. hållbar?

Efter att journalisten upprepat svaret (rad 6-7) fortsätter ändå politikern med samma formulering ”låt mig gå tillbaka” (rad 4-5), som han påbörjade innan journalisten överlappade med speglingen. I den här sekvensen går det att konstatera att spegling som görs som ett överlapp inte leder till att politikern börjar prata om något annat (rad 8), utan fortsätter med samma formulering som han påbörjade (rad 5). Frågan, som är polär, där journalisten åtminstone efterfrågar en bekräftelse eller ett instämmande av politiken. I det här fallet leder speglingen inte till att politikern utvecklar det resonemanget som journalisten efterfrågar. Samtidigt försöker journalisten styra samtalet genom överlappningar och avbrott (Ekström, 2013) genom att upprepa huvudfrågan (rad 1-2 och 6-7).

8. P: >> Inom EU:s taxonomi. Låt mig gå tillbaka som teknolog som
9. jag är tillbaks till det vetenskapliga grunden. hh.
10. Begreppet (.) förnybart är tydligt vetenskapligt
11. definierat. Kärnkraften är inte förnybar. Punkt. Det finns
12. inget tyckande det finns inget att anse utan så är den
13. vetenskapliga definitionen >>
14. J: Mm [absolut men]

15. P: >> [Men begreppet] hållbarhet, har ingen vetenskaplig
 16. definition. Och här skapas då en politiska
 17. kompromiss viljan. Att ska vi använda det hållbart är det
 18. hållbart för Frankrike att istället för naturgas kunna
 19. bygga ut sin kärnkraft? Kanske. Är det hållbart för Sverige
 20. som har en ryggrad i vattenkraft och som har otroligt
 21. billig tillgång till vindkraft som också kan kombineras med
 22. lagring i vätgas>>
23. J: Jag förstår [men]
24. P: >> [Är] det då hållbart? Troligtvis inte.

Politikern reagerar på journalistens spegling (rad 6-7) genom att utveckla sitt svar (rad 8-22) för att sedan knyta an till den ursprungliga frågan genom att själv besvara den i sista turen (rad 24): “Är det då hållbart? Troligtvis inte.”

Speglingen fick politikern att utveckla sitt svar och sedan landa i ett svar på journalistens ursprungliga fråga (rad 1), även om politiken uppfattade upprepningen (speglingen på rad 6) som ett ifrågasättande av beskrivningen av kärnkraften som hållbar. Samtidigt medförde speglingen att politikern fick möjlighet att föra ett resonemang kring frågan. Detta är likt den spegling som används i terapeutiska samtal där man upprepar frågan för att göra personen medveten om vad som sagts (Fink, 2007) och få ytterligare information. I detta fall ett utvecklat resonemang och ett svar på frågan (Ferrara 1994).

6.1.2 Intervju 2: 30 minuter med Annie Lööf (P) av Anders Holmberg (J)

I programmet *30 minuter* gör Anders Holmberg en intervju med partiledaren Annie Lööf (C) den 23 februari 2022, med anledning av att det är valår. Intervjun sker i samband med att Ryssland börjat trappa upp sitt militära hot mot Ukraina, samtidigt som Centerpartiet, Sverigedemokraterna och övriga borgerliga partier drivit att regeringen ska uttala en nato-option. I intervjusekvensen nedan ber Anders Holmberg Annie Lööf att redogöra för om en nato-option borde läggas fram med tanke på säkerhetsläget i Europa.

Speglingen i intervjusekvensen går att se på rad 24 i transkriberingen. Precis som i intervju 1 är det inte en form av spegling där journalisten upprepar politikerns exakta formulering, utan en variant av intervjutekniken. Politikern säger tidigt i sekvensen: “om Sverige [...] ska gå med i Nato så är det ju nu” (rad 9). I det här exemplet är journalistens speglingen en omformulering av det politikern tidigare sagt: ”Du sa att...” följt av en upprepning (rad 24). Omformuleringen krävs eftersom politikern gör en lång utläggning efter sitt uttalande.

1. J: Du, en annan fråga, Centern har tillsammans med övriga
 2. borgerliga partier och Sverigedemokraterna drivit på för
 3. att regeringen ska uttala en Nato-option. Borde reger-
 4. borde regeringen göra det i de här läget?

5. P: .hh ja det vi ser nu är ju (.) både farligt och
6. allvarligt ehh vi ser också att Ryssland angriper
7. icke Natoländer .hh och (.) är det (.) om Sverige *nån
8. gång faktiskt* ska gå med i Nato eller öppna dörren till
9. att gå med i Nato så är det ju nu .hh vi bygger ju vår
10. säkerhet i samarbete med andra .hh vi är ju i praktiken
11. så nära ett Natomedlemskap vi kan komma .hh vi har ett
12. värdlandsavtal med Nato, vi har- vi samordnar vår
13. försvarsplanering med Nato .hh ehh- (.) tittar man på
14. [vår säkerhets] (OHB)>>
15. J: [Får jag bara får jag bara]
16. P: >>[Nä men jag] vill säga det här]>>
17.
18.
19. J: [Ah-ah]
20. P: >>[bara]
21. .hh tittar man på vår säkerhetspolitik i praktiken så har
22. vi ju en Natooption idag och det är därför som jag tycker
23. att vi bör (.) vi också bör uttala det tydligt.
24. J: Å du sa att "o-om det är nån gång vi ska göra det, så är det nu".
25. Det finns ju dom som försvarsminister Peter Hultqvist till exempel
26. som menar om Sverige nu i det här läget gjorde förändringar i sin
27. säkerhetspolitiska linje eller uttalade en sån här option
28. så skulle det bidra till att det ökar spänningarna. Ser
29. du det inte så?

Journalisten använder upprepningar i ett sammanhang av en tur genom att återberätta vad politikern Peter Hultqvist har sagt i en tidigare intervju, vilket är i motsättning till Annie Lööfs uttalande (rad 25). Alltså är detta en tur där journalisten på ett mer explicit sätt ifrågasätter det politiken sa, vilket går att jämföra med intervju 1 där politikern också uppfattade speglingen som ett ifrågasättande. Det här är ett tydligt exempel på vad vi ovan definierat som *adversialness* det vill säga när journalisten driver en agenda i opposition med politiken. Även om det är flera turer mellan politikens uttalande och journalistens spegling, är det turer i form av överlappningar och avbrott. Överlappningarna i dessa fall, gjorda av journalisten, kan vara i syfte att styra och dominera samtalet i en viss riktning (Eriksson et. al. 2013).

Gemensamt för både intervju 1 och intervju 2 är att journalisten använder upprepningar som teknik för att hålla fast vid någonting som politikern snabbt går förbi. I inget av de två exemplen används upprepning endast för att politiken ska utveckla sitt resonemang, utan snarare i form av ett ifrågasättande. Journalistens kombination av ett avbrott och en återupprepning av politikens uttalande görs i syfte att stanna upp vid något som politiken sagt.

Till skillnad från intervju 1 tillåts Annie Lööf utveckla sitt svar länge innan avbrottet där journalistens spegling sker görs (rad 30-45).

30. P: .hh Ehh men jag håller inte med honom där för att jag
31. tycker att vi ska (0.5) titta på hur den verkliga
32. säkerhetspolitiken i Sverige faktiskt ser ut. .hh å då
33. ser vi att Sverige tar ställning ehh (.) i-i den här
34. konflikten. Vi ska inte vara en buffertzonen mellan ett
35. aggressivt Ryssland och andra västliga demokratier utan
36. .hh vi har ju valt att under Peter Hultqvist ledning .hh
37. att skriva på ett värdlandsavtal med Nato. Vi har
38. övningar för våra soldater å officerare i Nato sammanhang.
39. .hh ehh vi har en gemensam eller (.) samordnad
40. försvarsplanering med Nato. .hh vi har också fördjupat
41. våra försvarssamarbeten bilateralt med enskilda
42. Nato-länder och med Nato som organisation. .hh så att ehh
43. den verkliga bilden av svensk säkerhetspolitik är ju att
44. vi har ett tätt samarbete och då tycker jag också att man
45. kan säga det.
46. J: Då tar vi å byter ämne.

Politikerns respons på journalistens speglingen och efterföljande fråga blir en form av rättfärdigande svar (rad 30-32): “Eh men jag håller inte med honom där...” och syftar på Peter Hultqvists åsikt om Nato. Politikern gör sedan en lång utläggning (rad 30-45), där synen på det nuvarande politiska läget beskrivs, tillsammans med en argumentation för varför politikern anser att Sverige ska gå med i Nato. Svaret antyder att journalistens spegling med efterföljande fråga uppfattats som ett kritiskt ifrågasättande, i syfte att ställa två politikernas åsikter mot varandra.

6.1.3 Intervju 3: 30 minuter med Anders Ygeman (P) av Anders Holmberg (J)

I programmet *30 minuter* gör Anders Holmberg en intervju med migrationsminister Anders Ygeman (S) den 23 mars 2022. Intervjun sker i samband med att Ryssland invaderat Ukraina och det väntas komma stora mängder krigsflyktingar. I intervjusekvensen nedan ber Anders Holmberg att Anders Ygeman ska redogöra för ett tidigare uttalande han gjort om hur många människor som kommer fly från Ukraina.

Speglingen sker i slutet av sekvensen (rad 28). Till skillnad mot tidigare exempel på spegling, upprepar journalisten ordagrant politikerns formulering, istället för att omformulera uttalandet. I det här exemplet speglar journalisten politikerns uttalande i syfte att få ett förtydligande svar. Det går att se genom att speglingen följs av “vad?” och “hur menar”, vilket indikerar att journalisten vill att politikern utvecklar och förtydligar uttalandet.

1. J: I förra veckan som noterar att du sa att det kan bli
2. tolv, tretton miljoner som flyr från Ukraina och kriget

3. där .hh och att det skulle kunna innebära uppåt 300 000
 4. flyktingar till Sverige. Är det din ja- farhåga eller
 5. bedömning eller vad?
6. P: Bedömningen av-av hur många som flyr från Ukraina den
 7. grundades på att hur många som har flytt från kriget i
 8. ex jugoslavien, kriget i Syrien och om lika många flyr
 9. från kriget i Ukraina, om kriget blir långvarigt .hh då
 10. rör det sig om 30 % ungefär av invånarantalet och då rör
 11. vi oss mot .hh 12- 13 miljoner eftersom Ukraina har .hh
 12. 44 miljoner invånare. Hur många som söker sig till
 13. Sverige av dem är betydligt svårare att se äh (0,5) men
 14. vi ska ta vår andel men vi kräver ju också dom andra
 15. länderna i EU och Europa att dom tar sin andel.
16. J: Men jag tror att det var så att du då räknade på ja, det
 17. man brukar kalla för Sveriges [andel?]
 18.
19. P: [OHB]
20. J: Vi är väl 2,4 % eller nåt sånt där i den här intervjun
 21. jag [såg och]
22. P: [Njæe]
23. J: [°då skulle man ju landa på°]
24. P: [Strunt samma.] Vi är 2- lite mer än 2
 25. % av-av EU invånarantal. Vi är ungefär 3 % av EUS ekonomi
 26. och då hamnar man ju där någonstans .hh om det skulle bli
 27. så många människor som flyr .hh
28. J: Där någonstans vad? Hur [menar]
29. P: [Ja alltså] två eller
 30. trehundrausen.

Speglingen (rad 28) är helt annorlunda i den här intervjun, jämfört med intervju 2. I det här exemplet efterfrågar journalisten ett förtydligande. Den vaga formuleringen accepteras inte. Dessutom görs upprepningen i direkt anslutning till politikerns uttalande och följs sedan av ”hur menar” (rad 28). Det är ingen elaborerad kritik som i intervju 2 där man kontrasterar påståenden. Att speglingen direkt följs av “vad?” ger ett aggressivt intryck där det är tydligt att journalisten vill ha ett konkret ifrågasättande av politikerns uttryck. Upprepningen resulterar i att politikern då ger ett förtydligande och konkret svar på frågan (rad 29-30) som journalisten efterfrågade redan i början av sekvensen (rad 1-5).

6.1.4 Resultat

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att vi inte hittat några exempel i vårt material på att intervjuaren använder spegling på det sättet som görs i terapeutiska samtal, där syftet är att

låta politiker utveckla sitt resonemang. Till skillnad från det klassiska syftet med spegling, att samtalet liknar ett bollplank där intervjupersonen i princip lyssnar och blir mer medveten om sig själv, används tekniken i ansvarsutkrävande intervjuer främst som ett sätt att ifrågasätta politikerns uttalanden.

Vi kan konstatera att spegling eller upprepning är en form av intervjuteknik där premissen på frågan aldrig ifrågasätts. Det beror på att intervjutekniken bygger på en upprepning av politikerns tidigare svar. Ett ifrågasättande av premissen skulle därför innebära ett ifrågasättande av politikerns egna svar.

6.2. Fler frågor i samma tur

I tv- och radiointervjuer kan det vara till stor fördel att journalisten ställer en fråga i taget (Häger, 2021). Tidigare forskning visar nämligen att flera frågor i samma tur ökar risken att den mest svåra, kritiska eller obehagliga frågan inte blir besvarad. Eller så är det endast den senast ställda frågan som med största sannolikhet blir besvarad eftersom den tar udden av de andra eller att intervjupersonen oftast minst det som senast sagts (Häger, 2009).

Trots det har man kunnat se att journalister gärna ställer fler frågor i samma tur (Røe, 1999). Det här gäller även de analyser som gjorts i den här studien av tv-programmen *Agenda* och *30 minuter*. När journalisten ändå väljer att ställa flera frågor, hur är då turerna konstruerade? Hur hanterar politiker frågorna och vilka blir svaren?

Vår studie visar att flera frågor i samma tur, även kallat multipla frågor, kan ha olika funktioner, samt att de kan hanteras på olika sätt i svaren. Vi presenterar tre exempel för att visa på skillnader vi observerat i materialet.

6.2.1 Intervju 4: 30 minuter med Jimmie Åkesson (P) av Anders Holmberg (J)

Följande intervjusekvens i *30 minuter* mellan Anders Holmberg och Jimmie Åkesson, Sverigedemokraternas partiledare, är ett tydligt exempel på när fler frågor i samma tur riskerar att inte bli besvarade.

Intervjusekvensen utspelar sig efter en tidigare debatt mellan Annie Lööf och Jimmie Åkesson där Lööf riktade kritik mot Sverigedemokraternas valmanifest som löd: "Sverigedemokraterna vill att Sverige respekterar balansen mellan stormakterna". Lööf kritiserade då uttalandet för att vara undergivet Ryssland, vilket Anders Holmberg vill ha ett förtydligande på.

Under två turer (rad 30-38, 46-53) ifrågasätter Holmberg vad Sverigedemokraterna egentligen menar med ordet "balans" och varför det är viktigt. Det gör journalisten genom att ställa fler frågor i samma tur. Frågorna fungerar i de här exemplen delvis som ett sätt för journalisten att föra resonemanget framåt men också för att förtydliga vad han vill ha svar på.

30. J: Ah den-den delen förstår jag, men jag har *uppriktigt

31. sagt* lite svårt att förstå när du säger att *balansen är*
 32. *nödvändig om man ska undvika krig*, asså balans -
 33. vi har å ena sidan .h ett Ryssland som är auktoritärt,
 34. som fängslar och dödar oppositionella, och på den andra
 35. sidan har vi ett gäng demokratier i Nato å-å å USA.
 36. Varför är en balans dem emellan nödvändig? Vore det inte
 37. bättre om det inte var en balans, att demokratierna var
 38. starkare [oå att sägao]?

I början av sekvensen förklarar journalisten att han inte riktigt förstår vad politiken sagt i föregående tur gällande balansen. Journalisten utvecklar sitt resonemang (rad 32-35) som han vill ha ett förtydligande kring och avslutar turen med en fråga. Den första är en öppen varför-fråga (rad 36) och den följs av en polär fråga (rad 36-38). Genom att journalisten ställer sista frågan “vore det inte bättre om det inte var en balans” spetsar också journalisten till ursprungsfrågan och ifrågasätter syftet med balansen. Frågan är ett exempel på *assertiveness* som inbjuder till ett visst svar och som inte behöver vara neutral, utan snarare åsiktsfulla.

39. P: [Nå de-de] är klart att det säkert vore bättre eh om
 40. demokratierna var starkare, men så är ju inte
 41. verkligheten. Å då måste ju vi varje gång som
 42. Ryssland flyttar fram sina positioner inom sin
 43. intressesfär eller sin tänkta intressesfär .h på olika
 44. sätt svara på det som i det här fallet när vi på olika
 45. sätt stödjer Ukraina.

Politikerns respons på följande tur blir att endast svara på den sistnämnda frågan (rad 36-38), vilket är en polär fråga. Detta stämmer överens med den slutsats som Häger (2015) drar att det i de flesta fall är den sista frågan som besvaras i en tur med flera frågor.

46. J: Ah det förstår jag, men varför är det viktigt med det
 47. här me- med just balansen? Är det inte asså? Det är ju så
 48. ni uttrycker det. Jag förstår det som att liksom när ni
 49. skriver att .h *Sverige ska respektera balansen mellan*
 50. *stormakterna* då har-jag förstår jag det som, och jag
 51. tror många andra också har förstått det så, att-att de
 52. finns någonting - att det finns en poäng med den här
 53. balansen så att säga?

I den här turen går journalisten tillbaka till den ursprungliga frågan “varför balansen är viktig” men omformulerar den. Holmberg upprepar inte bara frågan igen (som fanns med på rad 36) utan ställer en till fråga i anslutning till den (rad 46-53): “är det inte alltså? Det är ju så ni uttrycker det”. Journalisten är (återigen) på väg mot en polär fråga och återigen ett exempel på *assertiveness*, det vill säga en åsiktsfull fråga. Journalisten ger inte politikern chansen att svara på den första frågan, innan han ställer ytterligare en i samma tur och avslutar med en kommentar uppmaning “jag och många andra förstår det som att det finns en poäng med balansen”. De kommer ur en direkt micropaus. Här fungerar fler frågor i samma tur också som ett sätt att resonera kring diskursen både genom sin andra fråga samt uppmaning.

54. P: Ja det- jag menar att det är ett uttryck för att Sverige
55. ska vara fortsatt alliansfritt, där står också att vi
56. ska inte peka ut militära fiender till exempel och så.
57. Det är ett uttryck för att vi är alliansfria. Men ser man
58. det här meningen i sin kontext så råder det ju ingen
59. tvekan på vilken sida vi står på i .h den här eh globala
60. ordningen.

I ovanstående tur väljer politikern att enbart bemöta journalistens andra fråga “är det inte så- det är ju så ni uttrycker det?”. Politiken besvarar inte bara frågan, han för också ett resonemang kring, inte bara uttrycket utan även i vilken kontext formuleringen står i samt vad SD faktiskt står i frågan.

61. J: = Nä, du menar att ni har- ni har skrivit väldigt kritiskt om
62. Ryssland och så (0.5) till exempel?

Vad som sedan blir journalistens kontring på svaret, är en fråga som mer ställs i ett bekräftande syfte om journalisten har förstått politiken rätt.

6.2.2 Intervju 5: 30 minuter med Magdalena Andersson (P) av Anders Holmberg (J)

Under en intervju med Magdalena Andersson och Anders Holmberg i programmet *30 minuter* den 30 mars 2022 diskuteras huruvida Sverige ska ingå ett medlemskap med Nato eller inte. Det här efter att kriget bröt ut i Ukraina några månader tidigare. I sekvensen nedan diskuteras hur processen för Socialdemokraterna skulle kunna se ut, om de ändrade sin inställning från att inte vilja gå med i Nato till att ingå partnerskap med dem. Sekvensen visar ett exempel på när fler frågor i samma tur besvaras.

1. J: Om ni skulle komma fram till, ah att ni ska ändra
2. inställning hur går det till då?
3. P: Äm ah, då kommer det naturligtvis i så fall vara en process i
4. vårt parti så får man diskutera exakt i så fall. Det är ju
5. hypotetiska frågor exakt hur den skulle gå till.
6.
7. J: Jag bara tänker var fattas ett sådant beslut? Behövs det en
8. kongress eller- eller kan ni göra det i-i
9. riksdagsgruppen eller i-i regeringen. Eller var? (1.0).

I turen (rad 7-9) ställer Holmberg tre direkt anslutande frågor. Holmberg ställer först en öppen fråga “var fattas ett sådant beslut?”. Därefter en flervälsfråga som preciserar vad journalisten vill ha svar på, följt av första frågan igen fast i annan formulering. Journalisten upprepar första var-frågan i slutet av turen (rad 9). Journalisten visar med frågorna vilken typ av information som efterfrågas, det vill säga vad “var” innebär. Den sista frågan öppnar för att det kan vara i andra forum av den typ som anges i förslagen till svar. Detta är en typ av flera frågor i samma tur som handlar om att göra informationssökande effektivt, det vill säga

visa vilken typ av information som efterfrågas i frågan. Notera att det är så som politiken även uppfattar det i sitt svar.

10. P: Ja vi har ju ett kongressbeslut, men det beslut- det
11. beslutet grundar sig när man tittar på det grundar sig ju asså (0.5)
12. det kommer man fram till utifrån en bedömning att det är bäst givet-
13. eh givet, det är bäst för säkerheten i Sverige [i]>>
14. J: [Det dåvarande
15. säkerhetspolitiska läget]
16. P: >>[Givet] det dåvarande säkerhetspolitiska läget.
17. Så att det, det får man ju se om man kommer fram till något annat
18. utifrån det här säkerhetspolitiska läget.

Politiken svarar att partiet *har* ett kongressbeslut, vilket indirekt är ett svar på *var* beslutet fattas (rad 10). Hennes svar antyder dock att det är i kongressen ett sådant beslut tas. Det går också att följa i journalistens inflikning (rad 14-15). Han fyller i vad politikern ska svara härnäst, snarare än att ifrågasätta var beslutet fattas någonstans. Det resulterar i att politikern svarar på samtliga frågor: Var? I kongressen. Samt på flervalsfrågan där ”kongress” var ett av alternativen, vilket också var det Holmberg frågade efter. Samtidigt förklarar politikern var det beslutet grundar sig på och vad som krävs för att ett nytt beslut ska tas.

I det här exemplet gav flera frågor i samma tur inte bara svar på frågorna- utan även mer information om ämnet. Jämförelse med intervju 4 ställer journalisten i den här intervjusekvensen flera frågor i samma tur för att precisera och förtydliga den ursprungliga frågan. Medan i första exemplet med Jimmie Åkesson, använde journalisten fler frågor i samma tur som ett sätt att föra ett resonemang kring ämnet.

6.2.3 Intervju 6: 30 minuter med Ulf Kristersson (P) av Anders Holmberg (J)

Trots att det finns tydlig forskning på att fler frågor i samma tur både minskar chansen för svar och riskerar att göra det svårbegripligt för publiken att hänga med, finns det intervjusekvenser där politiken besvarar samtliga frågor som ställs. I turkonstruktionen kan multipla frågor relatera till varandra som ett sätt att föra journalistens resonemang framåt. De kan också fungera som den typiska frågefunktionen, att besvaras i vändande tur. Följande är ett exempel på när journalisten ställer flera frågor i samma tur- och politiken besvarar alla.

Intervjusekvensen med Ulf Kristersson (M) och Anders Holmberg är hämtad ur programmet *30 minuter* den 2 mars 2022. Tidigare har Moderaterna varit kritiska till att ta emot fler flyktingar efter flyktingströmmarna 2015. Med ett pågående krig i Ukraina, vill Anders Holmberg ha svar på var moderaterna idag står i flyktingfrågan.

Precis som intervjusekvensen med Magdalena Andersson (intervju 5) svarar Kristersson på båda frågorna i den ordning som de ställs. Till skillnad från föregående intervjusekvenser

(intervju 4 och 5) gör politiken både journalisten och publiken medvetna om att han har förstått båda frågorna- och besvarar samtliga (rad 43).

35. J: Äh vad-vad tror du, för ni har ju varit inne på att
36. anledningen till att ni har velat hålla nere
37. flyktingmottagandet det är att ni har sett det som att vi
38. har haft ett-en för stor invandring ganska länge, inte
39. minst 2015 har ni sagt och så. Och att det har påverkat
40. vår integration, vi har fått stora integrationsproblem? Om
41. Sverige nu tar väldigt många eh- flyktingar från Ukraina hur
42. kommer det att påverka integrationsproblemen i Sverige?

Journalisten inleder turen med en öppen “vad tror du”-fråga som fungerar som ett resonemang till nästkommande fråga (rad 40-42). Precis som i exempel 6.2.2.1 fungerar flera frågor i samma tur inte bara som frågor, utan för journalisten som ett sätt att föra ett resonemang genom frågorna.

43. P: Om vi tar det första först. Det är väl alldeles uppenbart
44. att vi har fått väldigt stora integrationsproblem i
45. Sverige under lång tid .hh och att det är ju när visst beror
46. på att vi har tagit ett stort ansvar ett, för stort
47. ansvar skulle jag säga utan att tänka igenom .hh Hur klarar
48. vi av att integrera in människor i det svenska samhället,
49. i arbetslivet, i egen försörjning? Men också i insikter om
50. hur Sverige fungerar. Det tycker jag vi ser varje dag i
51. dom skjutningar inte minst som vi har i Sverige. Så det
52. problemet finns. Ta det på allvar. Men det tycker jag är en
53. annan sak, än att nu konstatera att vi har ett krig i
54. Europa. Hela EU, alla EU-länder går samman för att hjälpa
55. Ukraina som hoppas kunna komma tillbaka till sitt land.hh
56. För mig är det olika saker jag tror dom allra flesta svenskar
57. är det här två olika saker.

I den här turen är det uppenbart att den intervjuade uppfattar det som två frågor eftersom han inleder med” om vi tar det första först”. I vanliga fall besvaras sista frågan först om turen innehåller fler frågor (Häger, 2009) men i sekvensen ovan väljer politiken att besvara den först ställda frågan. Genom att säga “om vi tar det första först” förtydligar politiken att han har förstått att det är två frågor. Detta indikerar på att han avviker från normen genom att politiken tydligt demonstrerar att han uppfyller en förväntad roll att svara på frågor, även när flera ställs i samma tur.

58. J: Kommer flyktingmottagandet från Ukraina inte att påverka integrationsproblemen?

Politiken säger att det är en annan sak med flyktingarna som nu flyr från Ukraina. Journalisten är uppenbart inte nöjd med politikens svar och går från att i föregående tur ställa

en öppen “hur kommer det att påverka integrationsproblemen i Sverige?” till en polär fråga “kommer flyktingmottagandet från Ukraina inte att påverka integrationsproblemen?”.

Utmärkande i fler frågor i samma tur är att journalisten styr politiken att svara på eller åtminstone hålla sig till det ämnet som journalisten ställer frågan om- och att minst en fråga i varje tur faktiskt besvaras. Här skiljer sig exempel intervju 4 från de övriga exemplena då politiken väljer att endast besvara en av frågorna och inte i den ordning som ställs.

6.2.4 Resultat

Multipla frågor kan ha helt olika funktioner och ställs inte bara i syfte att bli besvarade. Intervjutekniken kan också användas för att precisera frågan eller som ett sätt att effektivisera informationsökandet.

Hur många frågor som däremot är optimala att ställa för att alla ska besvaras, går inte att svara på. Ställs fler än en fråga så har det lett till att politiken inte besvarat alla i ena exemplet. Ett annat exempel tyder på att två frågor i en tur leder till att båda besvaras. Det vi däremot kan konstatera är att minst en fråga blir besvarad, antingen som ett konformt svar (ja- eller ett nej-svar) eller ett utvecklande svar med en eventuellt förklaring.

Multipla frågor ger politikern två alternativa möjligheter: att svara på den senaste med hänvisning till att detta är en standard i samtal eller att alternativt demonstrera genom en exceptionell benägenhet att svara genom att ta frågorna en i taget.

6.3 Hypotetiska Frågor

När journalisten Björn Häger ställde en hypotetisk fråga till en politiker svarade hon: ”jag svarar inte på hypotetiska frågor”. Det är ironiskt, eftersom mycket av det som diskuteras i politiken ofta är just det – hypotetiskt. Politik handlar om det som har hänt och vad som kan komma att hända närmast. Samtidigt kan man säga att det ger politiken en möjlighet att ge vad så kallade legitima icke svar. Genom att hänvisa till att frågan är hypotetisk hänvisar man till något som kan uppfattas som legitimt att som politiker inte uttala sig om.

I de här avsnittet rör vi både hypotetiska frågor i dåtid och framtid men också frågor som grundar sig i politikens egna resonemang. Hur väl svarar politiker på frågor som är teoretiska, ger chans till eftertanke men också framtidstro?

6.3.1 Intervju 7: 30 minuter med Ulf Kristersson (P) av Anders Holmberg (J)

Politik handlar både om fakta och hypotetiska antaganden. Därför är det här exemplet intressant då de inkluderar samtliga begrepp. Vad händer när en journalists fråga bygger både på fakta och ett hypotetiskt resonemang, där hälften är fiktion och hälften fakta? Går det att svara på båda, eller måste man välja en linje? Det fick Ulf Kristersson uppleva när han av Anders Holmberg i *30 minuter* diskuterade hur många flyktingar Sverige kan tänkas ta emot.

En hypotetisk fråga med fakta baserat från FN och antaganden om ett massflyktsdirektivet som grundar sig i antaganden som ingen vet något om.

1. J: Äh det här-äh [massflyktsdirektivet]
2. P: [Mmm]
3. J: =Som ska fattas beslut om det går också ut på, eller när
4. man gör det så ska-så ska respektive regering tala om hur
5. många som respektive land kan tänka sig, hur många
6. flyktingar man kan tänka sig att ta emot. När man pratar
7. om "vår andel" så är det ju så att FN uppskattar att
8. kanske 4 miljoner människor kommer att fly från Ukraina.
9. Sveriges del av befolkningen i EU är 2 % och om man
10. räknar på det där så skulle det innebära, ja om man
11. räknar på det på *det viset*, då skulle det innebära
12. omkring 80 000 ukrainska flyktingar till Sverige. Är det
13. (0,3) vad du också talar om?

Journalisten ställer en polär, hypotetisk fråga som baseras på uppgifter från FN. Frågan är hypotetisk eftersom den ställs om en eventuell situation, samtidigt baseras på redan befintliga fakta. Frågan "är det också vad du talar om" är mer inbjudande till att hålla med om premissen och faktan i frågan, än att dementera den. Den kan få politiken att behöva argumentera om frågan dementeras. Det märks även på svaret nedan genom att politiken annonserar ett icke svar som rättfärdigas (rad 14).

14. P: Ja nej, jag tänker inte utesluta någonting. Jag tänker
15. inte heller göra egna beräkningar just, nu för jag tror
16. ingen vet detta. Men din tanke- din tankeoperation
17. antyder ju om vad som kan hända. Och jag tror vi ska vara
18. beredda på-på och väldigt mycket kan inträffa de kommande
19. veckorna och månaderna. Så jag tänker inte ha någon
20. siffra. Jag notera också att .hh regeringen har ingen
21. siffra, Migrationsverket har ingen siffra jag tror att
22. [OHB]

Politikern formulerar sitt icke svar på ett sätt som tydliggör att det är ansvarsfullt att inte ange en siffra när man inte kan veta (rad 19-20). Politiken bekräftar däremot att journalistens teori kan antyda om vad som kommer hända, vilket innebär att han inte heller helt dementerar journalistens siffror. Däremot är svaret ett tydligt exempel på ett utvecklande svar med en förklaring (Clayman & Heritage, 2002a) där politiken använder argumentet att inte heller regering eller migrationsverket har någon definitiv siffra som en förklaring på varför frågan inte besvaras. Det blir ett sätt att stärka argumentet för varför han inte kan svara på frågan.

23. J: [Men]regeringen kommer ju att behöva presentera siffran.

Journalisten vill ha en siffra. Påståendet att “regeringen kommer ju behöva presentera en siffra” pekar indirekt på att politiken också måste ge det.

Sammanfattningsvis kan vi säga att det här är ett intressant exempel på hur politikern både svarar och inte svarar och att det kan vara en delikat balans att uppfylla förväntningar som intervjuad.

Politiken godkänner inte premissen på frågan men bekräftar samtidigt journalistens antaganden och ger ett utvecklande svar genom att förklara sitt resonemang. Politiken svarar alltså inte direkt på frågan men går inte alls i konflikt med journalisten utan bekräftar svarare det rimliga i att ställa frågan.

6.3.2 Intervju 8: 30 minuter med Anders Ygeman (P) av Anders Holmberg (J)

Intervjun hölls den 23 mars 2022. Intervjun hölls i samband med att kriget i Ukraina har hållit på i en månad och hur lång kriget kan ta. Dessutom berör intervjun hur kriget i Ukraina påverkar Sverige och hur Sverige skulle klara av en stor andel flyktingar från Ukraina. Eftersom Anders Ygeman var en centralfigur under den förra flyktingkrisen ställs i intervjun frågor om hur läget med flyktingar från Ukraina till Sverige kan se ut nu och om gränserna kommer att stängas igen.

Intervjusekvensen visar exempel på hypotetiska frågor, som baseras på ett hypotetiskt scenario genom att journalisten ställer frågor där politiken ombeds att svara hypotetiskt. Detta eftersom sättet som frågan ställs grundar sig på ett scenario där den beskrivna situationen inte har ägt rum (rad 12). I det här exemplet gör den hypotetiska frågan att politikern börjar spekulera om framtiden och vad som hade kunnat hända om det såg ut på ett visst sätt, vilket syns första gången på rad 9-12.

1. J: Ser du själv likheter mellan hösten 2015 och
2. våren 2022?

3. P: Ja det är klart att man ser likheter. Ehh men jag ser också
4. en del skillnader. En av dom var du inne på tidigare att
5. efter lite inledningsvis (.) kattrakande, så är nu alla
6. riksdagspartier överens om att vi ska, vi ska hjälpa dom som
7. kommer från Ukraina i Europa. Å det är ju glädjande en
8. glädjen är skillnad mot 2015.

9. J: Så är det idag och det fanns ett stort engagemang.
10. Sen-sen gick det ju rätt snabbt ehh ni öppnade först ehh famnen
11. för människor på flykt och sen ehh vände ni å sa “kom
12. inte hit, åk någon annanstans”. Kan det bli så igen?

Intervjusekvensen inleds med en polär fråga (rad 1-2) där politiken i kommande tur (rad 3-8) besvarar frågan. Däremot är nästa fråga som ställs av journalisten (rad 9-12) en hypotetisk

fråga. Journalistens fråga bygger på ett framtida scenario och formuleringen “kan det bli så igen?” (rad 12) vilket efterfrågar politiken till att spekulera.

13. P: (0.5) Det är klart att det kan bli, för det är det-det är ju så
14. att det är en sak å-å visa solidaritet i ord och
15. utfästelser, en annan sak och visar solidaritet i
16. praktisk handling. När det faktiskt är mina barns skola
17. som den som kommer ska gå, när det är i det tomma huset
18. eller det är på min äng som tältet jag slås upp eller
19. mina i skolsalen som man ska övernatta så-så=
20.
21. J: =Nu pratar du om det
22. allmänna engagemanget. Kan det bli så att ni i regeringen vänder på
23. det sättet ni gjorde 2015?
24. P: Nej vi vi är ju en av dom dom politiska krafter som har
25. haft samma linje sedan 2015 å den ligger fast. Vi
26. kommer att ta vårt ansvar men vi kommer inte ta andra
27. länders ansvar.

Svaret som ges av politiken (rad 13-19) efter den första hypotetiska frågan, ger ett spekulerande svar. Politiken börjar turen med att säga “det är klart att det kan bli så” (rad 13). Politiken är alltså med på frågans premisser och börjar resonera utifrån den tidigare hypotetiska frågan som ställts. Samtidigt byter politiken ämne, vilket syns på rad 16-19. Journalisten märker det och styr tillbaka intervjun till det ursprungliga samtalsämnet (rad 19).

Journalisten förklarar för politiken att han pratar för allmänt om ämnet (rad 21-22) och förtydligar sin hypotetiska fråga (rad 22-23). Här håller sig politiken till frågan och förhåller sig till det hypotetiska scenariot om vad regeringen kommer göra i framtiden (rad 24-27).

28. J: Nu-nu sa du att ni har haft samma linje sen [sen 2015]>>
29. P: [Sen 2015 OHB]
30. J: >>[Möjligen sedan] 24
31. november 2015, då ni vände. Det jag undrade var från början, där
32. under-under sommaren, hösten när vi såg Stefan Löfven- många har
33. spelat upp det klippet sen “vi bygger inga murar.” Det var “välkomna
34. hit” och så. Å sen så vände ni då i november. Kan det
35. inträffa igen, för er del?
36. P: Skulle det vara så att vi får ett oproportionellt stort
37. mottagande .hh då är det klart att vi kommer få vidta
38. åtgärder för att dom andra länderna i EU ska ta sitt
39. ansvar.
40. J: (1.0) Vad betyder det?
41. P: Ja(.) jag tror att det vore oklokt av mig att spekulera i

42. nu för det riskerar ju att få omvänd reaktion vi vill ju
43. att alla länder ska ta sitt ansvar .hh å just nu så gör de
44. ju faktiskt. Det jag har ju nämnt några gånger nu att att
45. hur många att Polen har tagit emot över 2 miljoner
46. flyktingar. Men det är klart att skulle det var så att
47. andra länder försöker fly undan sitt ansvar då kan ju
48. inte vi stillatigande sitta och se på.

Journalisten fortsätter att förhålla sig till sin hypotetiska fråga (rad 30-35). Det blir tydligt att politiken bemöter den hypotetiska frågan genom sin formulering “skulle det vara så att...” (rad 36) och fortsätter spekulera i sitt svar (rad 36-39).

Att politiker använder sig av visioner om framtiden hör till politikens fundamentala grund, vilket kan vara anledningen till att politiken använder sig av den formuleringen (Häger, 2021). Trots det är politiker, enligt Røe (1999) dåliga på att besvara hypotetiska frågor. Detta syns på rad 41 då politiken säger att han avstår från att spekulera, trots att det är det han gjort i föregående turer under intervjusekvensen. Trots det övergår politikern till ett spekulativt svar (rad 46) vilket syns genom formuleringen, som han tidigare använt sig av “skulle det vara så att”. Exakt samma formulering använda sig av politiken alltså även av på rad 36.

Sammanfattningsvis ser vi att de hypotetiska frågorna leder till att politiken i vissa fall besvaras spekulativt om framtida möjliga scenarion som journalisten har tagit fram i sina frågor. Men frågorna besvaras inte riktigt.

6.3.3 Intervju 9: 30 minuter med Peter Hultqvist (P) och Anders Holmberg (J)

Trots att det finns tidigare forskning på att hypotetiska frågor ofta riskerar att inte besvaras finns exempel på när en politiker ändå går med på premissen för frågan, beroende på vilka värdeord journalisten väljer att använda i frågan.

Intervjusekvensen med politikern Peter Hultqvist och journalisten Anders Holmberg är hämtad ur programmet *30 minuter* den 9 mars 2022. Journalisten ber politikern att spekulera kring om risken för en invasion av Sverige skulle vara mindre om vi hade varit Nato-medlemmar.

I likhet med exempel intervju 7 och 8 går politikern inte helt med på premissen för frågan som handlar om risken för en invasion av Sverige (rad 4-6). Till skillnad från de exemplena ändrar sig politikern under sekvensen och påbörjar ett resonera, när journalisten omformulerar sin fråga och byter ut det värdeladdade begreppet “invasion” mot “trygga” (rad 21-22).

1. J: Jag tänker ändå att det är viktigt att veta när Ryssland
2. precis har invaderat ett icke Natoland- Sverige då, som
3. inte heller är medlemmar i Nato. Du säger att spänningen
4. hade varit större och så där. Men hade risken för en
5. invasion av Sverige varit mindre om vi hade varit

6. Natomedlemmar?
7. P: Ja jag tänker inte gå in i liksom den här typen utav, vad
8. ska jag säga- resonemang som präglas av efterklokhet och
9. ska ge någonting >>
10. J: Det är ingen efterklokhet, jag frågar om läget just nu.

På rad 4-6 ställer journalisten en hypotetisk fråga där politikern ombeds redogöra kring ett hypotetiskt scenario (en invasion av Sverige) beroende av ett möjligt framtida beslut (att Sverige blir medlem i Nato). Politikern reagerar på den hypotetiska frågan (rad 7-9) genom att tydliggöra att han inte vill spekulera eller vidareutveckla den typen av resonemang. Han accepterar alltså inte premissen för frågan. Journalisten avbryter politikern i sitt svar (rad 10) och ifrågasätter journalistens invändning mot frågan, samtidigt som han specificerar vad han vill ha svar på.

11. P: >>Ja visst, och läget just nu det är att vi har ett 20
12. försvarssamarbeten men vi har ett fördjupat samarbete som
13. är långtgående med Finland, så ser läget ut och det är det
14. vi har att agera från idag. Och då måste vi fundera på
15. hur ser det ut om vi ska gå med i Nato.
16. J: Vi kommer till det, men jag vill ändå bara konstatera att
17. på den där frågan där får jag liksom inget riktigt svar?
18. P: Ja du får det svar som jag presenterar, därför att det är
19. så här den uppfattning jag har. Och vi har företrätt en
20. linje som-som jag står för till 100 procent.

Politikern utvecklar sitt svar (rad 11-14) baserat på det journalisten tidigare frågade om (rad 10). Journalisten nöjer sig inte med resonemanget och ombeds politikern genom att tydliggöra att han inte upplever sig få svar på den hypotetiska frågan (rad 16-17). Politikern reagerar, märkbart irriterad, med att tydliggöra att journalisten bör nöja sig med det svar som ges (rad 18-20). Politikern utvecklar inte sitt svar vidare och ger fortfarande inget svar på den hypotetiska frågan.

21. J: Vilken var din uppfattning då i-i frågan om vi hade varit
22. tryggare i Nato?
23. P: Linjen är den att den militära alliansfriheten är det som
24. i den tid vi har levt med, fram till det här kriget har
25. varit den bästa lösningen. Nu står vi inför en situation
26. där det är många olika typer av scenarier som
27. presenteras. Och det är det som, så att säga kan vara
28. konstruktivt att diskutera då framtidsmässigt.
29.

Journalisten väljer då att delvis fråga den hypotetiska frågan genom att omformulera den (rad 21-22). I stället för att be politikern spekulera kring det ursprungliga hypotetiska

scenariot (en invasion av Sverige, rad 4-6), omformulerar journalisten frågan till “om vi hade varit tryggare i Nato” (rad 21-22). Omformuleringen av den hypotetiska frågan medför att politikern nu accepterar premissen för frågan, trots att det fortfarande är en hypotetisk fråga, och ger ett utvecklat resonemang kring den, även om den fortfarande inte besvaras.

Sammanfattningsvis går det att se att den första hypotetiska frågan leder till att premissen för frågan inte accepteras av politikern och därmed inte ger varken ett svar eller resonemang. När den hypotetiska frågan omformuleras från begreppet “invasion” till det mjukare begreppet “tryggare”, så accepterar journalisten premissen för frågan och för ett resonemang kring det i sitt svar, men besvarar den fortfarande inte.

6.3.4 Resultat

Utifrån analysen som gjorts kan vi, efter att ha analyserat de tre intervjusekvenserna, se att hypotetiska frågor sällan leder till svar. Hypotetiska frågor hanteras olika beroende på vad premissen är och hur riskabel terräng det är för politikern att gå in på. När politikern inte finner det lämpligt att acceptera premissen och gå in i det resonemanget så konstruerar de detta som legitimt genom att till exempel tala om det som spekulation.

Det är få gånger som politiken går med på premisserna för frågan. Journalisten får ett bättre svar när frågan omformuleras eller ställs på ett mindre hypotetiskt sätt. Överlag kan vi se att även om politiken resonerar kring frågan som ställs, resulterar det sällan i att politiken faktiskt besvarar den hypotetiska frågan.

7. Slutsats och diskussion

Övergripande har vi kunnat se att journalisterna har använt sig av de tre intervjuteknikerna i intervjuerna men att det har landat i olika svar. Alla tekniker skiljer sig åt och har gett olika typer av svar. I de flesta fall lyckas journalisten med hjälp av sin teknik åstadkomma ett svar som speglar intervjutekniken.

Speglingen har fungerat som en upprepning där upprepningen lett till att politikern vidareutvecklat sitt svar. Gällande hypotetiska frågor, har journalisten lyckats få politikern att spekulera kring frågan i flera olika turer men sällan fått något svar. När flera frågor i samma tur använts har vi sett att tekniken inte fungerar fördelaktigt för journalisten och att det sällan resulterar i att alla frågorna besvaras.

Därmed ska vi nu, mer djupgående gå in på de olika teknikerna och resonera kring vilka olika slutsatser vi kan dra utifrån vårt resultat.

7.1 Slutsats

Spegling

I den här studien har vi kunnat se att spegling både använts liknande den ursprungliga definition, samt som ett ifrågasättande på föregående svar. Samtliga speglingar har fått politiken att utveckla sitt svar. Antingen har politiken uppfattat upprepningen som ett ifrågasättande eller så har journalisten fått upprepa eller utveckla speglingen vilket har lett till ett rättfärdigande svar från politiken. Vi har även sett exempel på när journalisten fått avbryta politiken med en upprepning, vilket resulterat i ett utvecklande eller förklarande svar från politikern. Sammanfattningsvis ser vi att speglingen eller upprepningen inte används så som det traditionellt sätt görs inom psykoterapi. I den journalistiska intervjun fungerar tekniken snarare som ett ifrågasättande. Tekniken överger alltså inte det kritiska intervjuandet till förmån för ett intervjuande inriktat på att få politikern att berätta mer.

I samtliga fall har vi sett att spegling är den enda intervjuteknik där premissen aldrig ifrågasätts eftersom den alltid kommer i form av en följdfråga på det politikern själv har sagt i föregående tur. Det är också den enda intervjuteknik som inte går att inleda en intervju med, eftersom tekniken bygger på en upprepning av det intervjupersonen tidigare sagt. Eftersom journalisten mer eller mindre, upprepar det politiken säger, blir det aldrig en diskussion om premissen – för den har politiken redan gått med på.

Slutsatsen vi kan dra utifrån resultatet är att spegling i journalistiska sammanhang, skiljer sig mot de terapeutiska samtalen och den klassiska definitionen, och fungerar snarare som en upprepning. I de exempel som analyserats används spegling i viss mån för att låta politiker utveckla sitt resonemang, men främst som ett sätt att ifrågasätta politikerns uttalanden. Det används också som ett teknik för att stanna upp och hålla fast vid något som politikern sagt.

Så kan detta då kallas för spegling? Ja, vi har valt att benämna det så eftersom speglingens grundprincip och dess kännetecken fortfarande är detsamma, även om det inte har speglingens typiska konstruktion och funktion som uppmärksammats i andra samtal som det terapeutiska.

Flera frågor i samma tur

Utifrån vår studie kan vi dra slutsatsen att vissa av frågorna i samma tur inte ställs i syfte att bli besvarade, utan som en teknik för att precisera frågan eller som ett sätt att effektivisera informationsökandet. Det går också att se att flera frågor i samma tur kan ha olika funktioner i relation till varandra, vilket också uppmärksammades i analysen.

Den tidigare forskningen har dragit slutsatsen om att flera frågor i samma tur sällan är effektiv som intervju teknik, eftersom alla frågorna i turen sällan blir besvarade. Det kan vi delvis bekräfta och se exempel på i vår studie. Bara i ett exempel har alla frågor besvarats när det ställs flera frågor i samma tur.

Utifrån vårt resultat kan vi inte dra någon slutsats gällande hur många frågor i en och samma tur som är optimala att ställa för att alla ska bli besvarade. I studien går det att se att om fler än en fråga ställs i samma tur, besvarar inte politikern alla, men ofta den sista som journalisten ställer. Ett undantagsfall särskiljer sig från övriga exempel: det visar att om två frågor ställs i en tur kan det leda till att båda besvaras. Utifrån undersökta exempel går det att dra slutsatsen att flera frågor i samma tur sällan leder till att samtliga frågor besvaras i den kommande turen. Det går också att se att det råder en stor variation i hur politikerna hanterar intervju tekniken i sina svar. I några exempel görs det för att förtydliga och precisera den första frågan, men öppnar samtidigt upp för möjligheten att låta politikern välja vilken fråga hen helst vill svara på.

Hypotetiska frågor

I studien har vi kunnat se flera exempel på hypotetiska frågor. Precis som Røe (1999) i tidigare forskning bekräftat, kan vi också se att det är få politiker som besvarar den här typen av frågor, trots att just hypoteser är en av politikens fundamentala grunder. Vi har kunnat se att anledningen till att den här intervju tekniken inte är gynnsam ofta beror på att premissen för frågan inte godkänns av politikern. I enstaka fall har det lett till att politiken spekulerar kring hypotesen, men resulterar inte i några tydliga eller direkta svar utan snarare ett resonemang kring varför frågan inte kan besvaras.

Vi kan även konstatera att de hypotetiska frågorna ofta är polära, men samtidigt bjuder in till ett mer utvecklat svar än bara ett ja/nej svar. I vissa fall, när politiken inte går med på premisserna, ser vi att journalisten har fått omformulera den hypotetiska frågan för att få ett svar.

I studiens exempel har journalisten sällan nöjt sig med svaret, vilket leder till följdfrågor, fler hypotetiska frågor och omformuleringar av frågor som ibland resulterar i ett svar.

7.2 Diskussion

Det största problemet vi har kunnat se kring om frågan besvaras eller inte är när politikern ifrågasätter premissen för frågan, vilket också stärks av tidigare forskning. Vanligaste skälet till att intervjuer går snett är att intervjuaren ställer frågor av typen “varför har inga förstagångsväljare förtroende för dig?”. Frågan får inget svar därför att den intervjuade istället ser sig tvungen att först reda ut premissen för frågan. I hypotetiska frågor ifrågasätts premisserna som mest, eftersom det bygger på hypotetiska scenarier, vilket riskerar att göra att frågorna inte besvaras. Vid spegling ifrågasätts sällan premissen för frågan, eftersom det bygger på något som politikern redan valt att uttala sig om. Skulle politikern då inte gå med på premissen är det som om politikern ifrågasätter sitt eget svar.

Vårt resultat och våra slutsatser kan säga något om hur politiker hanterar de tre undersökta intervjuteknikerna som journalister använder sig av i tv-intervjuer, men kan inte säga något om övriga ansvarsutkrävande intervjuer med politiker.

Eftersom uppsatsens metod är en kvalitativ studie kan vi inte dra några generella slutsatser av hur politiker hanterar olika intervjutekniker. En faktor som också spelar in för hur en intervjuteknik hanteras är vilken politiker och vilken journalist som medverkar i intervjun, men även premissen för frågan. Det går inte att bortse från den mänskliga faktorn kring hur frågor bemöts, vilket den här studien inte tagit hänsyn till. Därför är de intervjutekniker och sekvenser som analyserats inte representativa för hur tekniken hanteras varje gång i politikerintervjuer.

7.3 Förslag på framtida forskning

Det finns flera saker som vi anser hade varit intressant att forska ytterligare på i ämnet. En kvantitativ studie skulle kunna studera hur ofta intervjuteknikerna spegling, flera frågor i samma tur och hypotetiska frågor förekommer i politikerintervjuer och inom journalistiken. Det anser vi hade varit relevant att undersöka eftersom dessa tekniker tidigare setts som kontroversiella intervjutekniker och ofta ifrågasatts. Inte minst hade detta varit intressant för intervjutekniken spegling, eftersom den i stor utsträckning används inom andra yrken där olika typer av utfrågningar är centrala. Om användningen av dessa intervjutekniker har förändrats över tid, är ytterligare en intressant aspekt att undersöka vidare. Det hade kunnat ge en viktig insikt i hur intervjun förändrats och vad det lett till. En fortsatt studie kan också gå vidare med att analysera ett större material än vad vi haft möjlighet till i den här studien.

8. Referenser

- Bryman, Alan. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2., [rev.] uppl.) Malmö: Liber
- Bull, Peter och Mayer, Kate (1993) *How Not to Answer Questions in Political Interviews*, *Political Psychology* 14(4): 651-666.
- Clayman, Steven. (2001). *Answers and evasions*. *Language in society*, 30(3), 403-442.
- Clayman, Steven., & Heritage, John. (2002a). *The News Interview: Journalists and public figures on the air*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Clayman, Steven., Heritage, John., (2002b) *Questioning Presidents: Journalistic Deference and Adversarialness in the Press Conferences of U.S. Presidents Eisenhower and Reagan*. *Journal of Communication*, 52(4), 749-775. Doi: 10.1111/j.1460-2466.2002.tb02572.x
- Clayman, Steven. E., Elliot, Marc. N., Heritage. John., Mcdonald, Laurie., L. (2006). *Historical Trends in Questioning Presidents, 1953-2000*. *Presidential Studies Quarterly*, 36(4), 561- 583.
- Clayman, Steven. E., Elliot, Marc. N., Heritage. John., Mcdonald, Laurie., L. (2007). *When Does the Watchdog Bark? Conditions of Aggressive Questioning in Presidential News Conferences*. *American sociological review*, 72(1), 23-41.
- Clayman, Steven. & Romaniuk, Tanya. (2012). *Questioning Candidates*, in Ekström, M. & Patrona, M. (red.), *Talking Politics in Broadcast Media*. Amsterdam: Benjamins.
- Ekström, Mats. (2000) *Frågor, svar och icke-svar i politiska intervjuer: En samtalsanalys* *Nordicom Information*, 23(1): 57-74.
- Ekström, Mats. (2001) *Frågor, svar och icke-svar i politiska intervjuer: En samtalsanalys*. *Questions and Answers in Political Interviews*, *Nordicom Information* 23(3), 57-74.
- Ekström, Mats. (2007). *Conversation analysis in journalism studies*, *Journalism Studies*, Vol. 8, No 6, ss. 964-973. DOI: 10.1080/14616700701619571
- Ekström, M. (2009). *Announced Refusal to Answer: A Study of Norms and Accountability in Broadcast News Interviews*, *Discourse Studies*, 11, 681–702.
- Ekström, M., & Larsson, Lars-Åke. (2019). *Kvalitativa intervjuer*. I: Ekström, Mats & Johansson, Bengt.(red).(2019). *Metoder i medie-och kommunikationsvetenskap*.

Ekström, M., Eriksson, G., Johansson, B. & Wikström, P. (2012). *Biased Interrogations? A Multimethodological Approach on Bias in Election Campaign Interviews*, Journalism Studies, online early.

Ekström Mats (2013), Kapitel 7 *Att gå med eller gå emot – om politikerns svarsmetoder i SVT:s partiledarutfrågningar* i boken “Kampen om opinionen : politisk kommunikation under svenska valrörelser”

Ekström, Mats. (2013). *Att gå med eller gå emot – om politikerns svarsmetoder i SVT:s partiledarutfrågningar.*, i Strömbäck, Jesper., Nord, Lars (Red.), *Kampen om opinionen : politisk kommunikation under svenska valrörelser* (s.175-203). Stockholm: SNS Förlag.

Esaiasson, Peter. & Håkansson, Nicklas. (2002). *Besked ikväll! Valprogrammen i svensk radio och tv*. Stockholm: Stiftelsen etermedierna i Sverige.

Ferrara, Kathleen Warden. (1994). *Therapeutic Ways With Words*. New York, NY: Oxford University Press

Fink, Bruce. (2007). *Fundamentals of Psychoanalytic Technique: A Lacanian Approach for Practitioners*. New York, NY: W. W. Norton & Co.

Greatbatch, David. (1986). *Aspects of Topical Organisation in News Interviews: The Use of Agenda Shifting Procedures by Interviewees*, Media, Culture and Society, 8, 441–455.

Harris, Street. (1991). *Evasive Action: How Politicians Respond to Questions in Political Interviews*, i Scannell, P. (red.), *Broadcast Talk*. London: Sage.

Herritage, John. (2002). *The limits of questioning: Negative interrogatives and hostile question content*. Journal of Pragmatics 34: 1427-46.

Hutchby, Ian. (2006). *Media Talk. Conversation Analysis and the Study of Broadcasting*. Berkshire: Open University. Press.

Häger, Björn. (2009). *Reporter: en grundbok i journalistik*. Lund: Studentlitteratur

Häger, Björn. (2015) *Intervjuteknik*. Liber AB, Stockholm

Häger, Björn. (2021) *Intervjuteknik*. Morfem, Stockholm

Kovach, Bill., Rosenstiel, Tom. (2021). *The elements of journalism*. New York: Crown.

Lauerbach, Gerda. (2007). *Argumentation in political talk show interviews*. Journal of pragmatics, 39(8), 1388-1419.

Norrby, Catrin. (2004). *Samtalsanalys: så gör vi när vi pratar med varandra*. (2., [rev.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Østbye, Helge. Larsson, Lars. (2004) *Metodbok för medievetenskap*. Liber ekonomi.

Roe, Knut (1999) *Intervjun i radio och tv, en handbok för mediearbete*. Sveriges Radios förlag

Scannell, Paddy. (1991). *Broadcast Talk*. London:Sage.

Schegloff, Emanuel. (1987). *Between Micro and Macro: Contexts and Other Connections*, i Alexander, J.C., Giese, B. & Münch, R. (red.), *The Micro- Macro Link*. Berkeley: University of California Press.

SOU 1995:37. *Vårt dagliga blad – stöd till svensk dagspress. Betänkande av Pressutredningen –94*. Stockholm: Fritzes.

Tolson, Andrew. (2006). *Media Talk. Spoken Discourse on TV and Radio*. Edinburgh: Edinburgh University Press.